"Každý den zkoumali v Písmu..." I.

Biblické úvody k liturgickým čtením všedních dní

I. část: Liturgická čtení adventní a vánoční doby

„Ze Sionu vyjde nauka“ (Iz 2,3)

Podle literatury uvedené na závěr za účelem přípravy liturgického misálku zpracoval Petr Hruška

Obsah

Doba adventní str. 3
Doba vánoční str. 13

Úvod

V dogmatické konstituci o Božím zjevení (Dei verbum č. 21 - 25) čteme:

"V posvátných knihách totiž Otec, jenž je na nebesích, s láskou vychází vstříc svým dětem a rozmlouvá s nimi. Slovo Boží má takovou sílu a moc, že je pro církev oporou a živostem, a pro její děti posilou víry, pokrmem duše, čistým a trvalým pramenem duchovního života. Proto o Písmu svatém nadmíru oprávněně platí slova 'Slovo Boží je plné života a síly' (Žid 4,12), 'má moc vzdělávat a zjednat dědictví (ve společenství) všech posvěcených' (Sk 20,32; srov. 1 Sol 2,13)... Věřícím křesťanům musí být dokořán otevřen přístup k Písmu svatému... Snoubenka vtěleného Slova, církev, poučená Duchem svatým, usiluje dosáhnout stále hlubšího porozumění Písmu svatému, aby mohla své děti neustále živit Božím slovem... Proto všichni příslušníci duchovního stavu, především Kristovi kněží a další, kteří se jako jáhni nebo katecheté řádně věnují službě slova, musí zůstat v trvalém styku s Písmem vytrvalou duchovní četbou a důkladným studiem, aby se nikdo z nich nestal 'jenom navenek povrchním kazatelem Božího slova, kterému uvnitř nenaslouchá' (sv. Augustin)... Posvátný sněm naléhavě a důrazně vybízí také všechny věřící, aby častým čtením Písma svatého získali 'nesmírně cenné poznání Ježíše Krista' (Flp 3,8). 'Vždyť neznat Písmo znamená neznat Krista' (sv. Jeroným). Ať tedy rádi přistupují přímo k posvátnému textu jak prostřednictvím posvátné liturgie, tak ve zbožné četbě nebo prostřednictvím vhodných vzdělávacích zařízení nebo pomocí jiných prostředků, které se v naší době všude chvályhodně šíří se souhlasem a péčí pastýřů církve. Ať však pamatují, že četba Písma svatého má být provázena modlitbou, aby se stala rozhovorem mezi Bohem a člověkem. Neboť 'jeho oslovujeme, když se modlíme; jemu naslouchámе, když čteme božské výroky' (sv. Ambrož)."

Předkládaný biblický průvodce liturgickými čteními všedních dní vánočního okruhu by chtěl být průvodcem, který nejen řádné "služebníky slova" (kteří třeba nemají po ruce nic obšírnějšího nebo si neudělají čas to číst - kněze, katechety, pomocníky v pastoraci, lektory), ale každého věřícího uvádí k hlubšímu porozumění Písmu, a tím i k hlubšímu hlásání, modlitbě a životu z něho. (Vhodným doplněním mohou být pomůcky, které již existují k nedělním čtením - např. soubor tří knih od P. Aleše Opatrného *Stůl slova* A, B, C vydaný v Karmelitánském nakladatelství apod.)

Texty jsou tedy určeny k přípravě na slavení všednodenní (*feriální*) liturgie i k denní osobní četbě Písma nesené liturgií církve. Jsou zaměřeny především na pochopení původního (tzv. "literního") smyslu příslušného úryvku, případně na jeho zasazení do širšího kontextu knihy či liturgické doby. Aktualizace (tj. pochopení, jak Boží slovo v textu promlouvá do naší dnešní situace) a způsob uchopení v modlitbě jsou již ponechány na čtenáři samotném (viz níže impulsy k "*lectio divina*"). Kurzívou psaný nadpis je převzat z lekcionáře a může (někdy více jindy méně zdařilým způsobem) vystihnout hlavní myšlenku úryvku.

Při každodenní osobní četbě doporučujeme vzít jako základ četby ta čtení, která na sebe právě navazují a druhý text přibrat jen tehdy, pokud je přímo vybrán k textu prvnímu. Jsou-li obě čtení vybírána souvislým způsobem, je vhodné číst souvisle buď jen jednu nebo druhou řadu. Ve vánoční době se tak začteme do Janova evangelia, které pak v době postní a velikonoční dočteme skoro celé, jen o vánoční době přečteme téměř celý 1. list Janův (pro tyto knihy lze úvody používat i jako průběžný komentář k četbě nezávislé na liturgické době).

Další poznámky k výběru textů jsou uvedeny vždy na začátku příslušné liturgické doby.

Petr Hruška, Chodov, 1998

Impulsy k "lectio divina"

Po příkladu mnišského "lectio divina" praktikovaného v církvi od prvních staletí doporučujeme při osobní četbě projít následující kroky (někomu bude vyhovovat rozdělit si je na dvě části: krok 1. - 3. např. večer před spaním, krok 4. - 6. pak ráno po probuzení):

1. Lectio (četba): Pomalu slovo za slovem a v uctivém postoji naslouchající modlitby čteme příslušný úryvek z lekcionáře nebo z bible. Je užitečné číst denně, abychom neztratili souvislost, pokud je četba kontinuální. Pomáhá také stále stejná doba a místo četby. Před vlastní četbou je dobré zůstat několik minut v tichosti a uvědomit si, že ke mně nyní chce v Duchu svatém promlouvat sám Bůh. Při práci ve skupině je dobré číst text vícekrát po sobě více čtenáři, případně potom opakovat věty či slova, která se komu zdají být důležitá. Tak se nám text hlouběji vrývá do paměti i do srdce.

2. Collatio (rozhovor): S použitím příslušného vysvětlujícího úvodu k textu se pustíme do rozhovoru nad textem (ve skupině nebo alespoň sami v duchu) a snažíme se pochopit jeho základní smysl pro tehdejší posluchače či čtenáře (smysl tzv. "literní"). Zde mohou pomoci i další komentáře a pomůcky (velmi vhodný je např. Malý stuttgartský komentář), případně odkazy na další biblická místa. Pomůže zde také znalost kontextu doby a situace v době vzniku textu a jeho zasazení do širšího kontextu knihy a Písma. Pro porozumění jednotlivým výrazům může pomoci porovnání různých překladů, které jsou k dispozici. Při práci ve skupině můžeme napřed samostatně text "studovat" a poznačit si vykřičník tam, kde se nám zdá, že nacházíme nějakou důležitou pasáž a otazník tam, kde něčemu nerozumíme. Pak o svých vykřičnících a otaznících hovoříme. Nakonec může někdo přečíst vysvětlující komentář či úvod.

3. Meditatio (rozjímání): Přemýšlíme, co z textu vyplývá pro dnešní dobu a pro nás osobně (co by autor textu napsal nám do naší situace, kdyby nám chtěl sdělit totéž, co chtěl sdělit svým tehdejším čtenářům). Biblické texty jsou často plny (dějových) obrazů, které vyžadují, abychom je pozorovali se zapojením všech sil fantazie, a tak si čtené ihned živě představovali. Dáme-li si práci a budeme věrně čtená slova uchovávat ve svém srdci (srov. Lk 2,19; 1,29), v příhodnou hodinu se najednou stane, že nás Bůh skrze vnější čtené slovo také vnitřně osloví. Pak se "vnější slovo" stává "vnitřním slovem". Jak se takovéto vnitřní slovo rozpozná? Existují "lehké" myšlenky, které přicházejí a odcházejí. Existují však i myšlenky, které mají jakousi zvláštní váhu (závažnost) a usazují se pevněji v srdci. Je to Duch Boží, který činí slovo závažným: skrze vnitřní světlo víry, dar rozumu, poznání, moudrosti... Jestliže v nás takto vnitřně vzejde nějaké slovo, zasel Bůh do našeho srdce živé semínko, které touží růst a zrát. U takovýchto vnuknutí je pak třeba prodlévat. Při skupinové práci si taková místa označíme šipkou (můžeme o nich pak opět vést rozhovor).

4. Oratio (modlitba): Z množství myšlenek se pro nás stala jedna z nich důležitou - je nyní Božím slovem pro nás osobně. Jestliže nás Bůh takto vnitřně osloví, nebudeme již pravděpodobně příliš přemýšlet a uvažovat o všem možném. Boží slovo vždy volá po odpovědi. Boží slovo nám proniklo do srdce, pozdvihlo jej a rozšířilo; jsme jím pohnuti a obšťastněni, činí nás radostnými, tichými, pokornými, uctivými, milujícími, oddanými, žasnoucími... Můžeme využít tyto city ("afekty"), které nám jsou darovány, aby nás nesly k Bohu. Nechme se tím, co hýbe naším srdcem, vést k vnitřní modlitbě srdce a pokusme se o dialog, jako když přítel mluví s přítelem. Nesnažme se dále přemýšlet o Božím slově, ale hledejme Boha samotného. Držme své srdce vystavené Božímu slunci a hovořme s Otcem či s Ježíšem, svěřujeme mu své radosti, vděčnost, pochybnosti i strachy a ptejme se ho, k čemu nás svým Duchem vede. V případě práce ve skupině může následovat společná hlasitá modlitba, kde zároveň naslouchámе druhým a přicházíme k Bohu jako společenství.

5. Contemplatio (spočinutí): Milující rozhovor nemůže být závěrem "lectio divina", protože sám od sebe ukazuje dále. Otevírají ses při něm dvě možnosti: Pán nás může v modlitbě milujícím způsobem jakoby držet ve své blízkosti nebo nás může poslat do služby. Při rozjímání nám zazářila jedna myšlenka a stala se pro nás důležitou; rozšířila naše srdce a roznítila v nás "afekty", které nám umožnily modlitbu srdce. Nyní může přijít to, že se i toto množství afektů zjednoduší do jednoho jediného tichého, klidného základního postoje. Modlitba se pak stává zcela prostou: již to není žádný rozhovor s Bohem, nýbrž prosté "pozdvižení duše k Bohu", pohled milujícího srdce. Láska nemusí moc povídat, nakonec jí stačí jednoduché "ty". Možná, že nám zde pomůže jednoduchá "střelná modlitba", např.: "Pane, já vím, že mě miluješ - Pane, ty víš, že tě miluji", "Můj Bože a mé všechno" apod. nebo opakování věty či slova z přečteného úryvku. Sestoupit do tohoto spočinutí se ovšem nepodaří při každém čtení. Vždy však četba může být soustředěná a ústící do modlitby srdce. Bůh nás pak sám bude - nejprve tu a tam, později častěji - vést k této modlitbě jednoduchosti, ke kontemplaci. Jestliže takto právě nejsme vedeni nebo povinnosti či čas nám toto spočinutí nedovolí, jděme jinou cestou (která je samozřejmě nutně otevřená i po kontemplaci):

6. Operatio (konání): Bůh nám může také říci: "Jdi a jednej také tak!" (Lk 10,37). Božímu slovu nemohu jen naslouchat, ale musím jej také konat (Mt 7,24). Jádro dnešního poselství si tedy vezmeme s sebou do všedního dne (můžeme si ho i zapsat a naučit) a v jeho světle jdeme svojí cestou nebo se jej i pokoušíme nějak konkrétně uskutečnit. Boží slovo, které je uskutečněno, se stává "slovem života" (Jan 6,68; srov. 6,63). Pak žijeme nový život a nový život začíná rašit i kolem nás. Slovo učiněné tělem proměňuje svět.

Shrnutí: Takto praktikované čtení Písma ("lectio divina") je na jedné straně výbornou *školou modlitby.* Po mnoho století mnozí křesťané takto díky četbě Písma praktikovali umění volné vnitřní modlitby, aniž znaly různé složité metody rozjímání. Na druhé straně je takováto četba Písma také tou nejlepší *školou života.* Křesťanský život se vždy nově rozvíjí právě tam, kde je Boží slovo slyšeno a činěno.

DOBA ADVENTNÍ

Ve všedních dnech doby adventní se čtou dvě řady čtení: první od začátku adventu do 16. prosince, druhá od 17. do 24. prosince. Na začátku adventní doby se čte z knihy proroka Izaiáše. Jsou vybrány nejdůležitější kapitoly tak, jak jdou v knize za sebou. Evangelia jsou v těchto dnech vybrána s ohledem na tato první čtení. Celý tento cyklus je prorockou přípravou na vtělení, ale zároveň ukazuje ke konečnému dovršení v Kristově příchodu ve slávě. Od čtvrtka 2. adventního týdne začínají evangelia o Janu Křtiteli. První čtení je pak buď pokračováním z knihy proroka Izaiáše nebo jiný text vybraný vzhledem k evangeliu. V posledním týdnu před slavností Narození Páně (od 17. do 24. prosince) jsou pro evangelium vybrány události, které bezprostředně předcházely narození Páně (Mt a Lk), a tak se tento týden stává již bezprostřední přípravou na narození Mesiáše - Krista. Jako první čtení jsou pak vybrány vzhledem k evangeliu texty z různých knih Starého zákona, mezi nimi některá další velmi důležitá mesiánská proroctví.

PRVNÍ ADVENTNÍ TÝDEN

Pondělí po 1. neděli adventní

Iz 2,1-5

Pán shromáždí všechny národy ve věčném míru Božího království.

Ve skvělém kontrastu k nejistotě a vojenskému násilí doby (2. pol. 8. stol. př. n. l., tlak a okupace Asýrií) se v prvních čteních prvních tři týdnů adventu budeme znovu a znovu setkávat s hlubokými "průhledy" do přicházejícího Božího království. Jestliže má Izrael projít očistným utrpením, musí vědět o jistotě cíle. Hora s Hospodinovým domem - Sión (ve skutečnosti nepatrná proti Bášanským horám naproti z Jordánem) bude (obrazně viděno) centrem Božího lidu přitahujícího uskutečněným pokojem všechny okolní národy. Pro Izrael jsou nyní důležité tři věci: chodit po Hospodinových "cestách", naslouchat Hospodinově "nauce" (hebr. "Torá" = směrovka) a sytit se Hospodinovým "slovem" (hebr. "dabar" = slovo, čin, událost).

Čte-li se předchozí čtení na 1. neděli adventní (v cyklu A), může se dnes místo něj vzít:

Iz 4,2-6

Bude chloubou těm, kteří se zachrání.

V jiných obrazech ("oblak přes den" a "zář ohně v noci" jasně připomínají putování Izraele pouští) je zde vyjádřeno totéž co v předchozím čtení - Sion a Jeruzalém jako centrum a útočiště pro okolní národy. "Hospodinovým výhonkem" nebyl původně míněn mesiáš, ale plody, která nechá Hospodin vyrůst v mesiášském čase. Nositelem těchto plodů bude "svatý zbytek Izraele": ti, kteří projdou očistou od všeho spoléhání se na lidská řešení. I zde jde Izaiáši o výzvu k vydání se na cestu obnovy.

Mt 8,5-11

Mnoho jich přijde od východu i západu do nebeského království.

V Ježíšových uzdraveních pohanů měl Izrael vypozorovat: mesiášský čas je již zde! Rychleji, než ti, jimž byla znamení určena, to nakonec pochopili právě pohané - skrze Kristův kříž byli i oni "naroubováni" na ušlechtilou olivu nesoucí všechna zaslíbení Izraeli (zastoupená zaslíbením hostiny v Božím království).

Úterý po 1. neděli adventní

Iz 11,1-10

Spočine na něm duch Hospodinův.

Další z nádherných zaslíbení ovoce mesiášského času. V hebrejském textu se ve v. 2 a v. 3 vyskytuje jedno a totéž slovo ("bázeň"), které však řecký (a po něm i latinský) překlad snad ze stylistických důvodů převáděl výrazy dvěma ("zbožnost" ve v. 2 a "bázeň" ve v. 3). Z toho nakonec vznikl klasický symbol "sedmero darů Ducha" vyjadřující (stejně jako původní text) plnost darů Ducha spočívajícího na mesiáši. V Izaiášových vizích se zde již objevuje jakási osoba mesiáše, která jako hlavní plod svého příchodu (svého "vyrašení") přinese pokoj (ne mezi zvířata - ty zde jen symbolizují lidské národy a člověka obecně).

Lk 10,21-24

Ježíš zajásal v Duchu svatém.

V Ježíši již není zaslíbená plnost Ducha vzdálenou budoucností, ale prožívanou přítomností. Boží činy není třeba hledat jen v minulosti (vyvedení z Egypta) či v budoucnosti (zaslíbení mesiášského království). Boží království se svým pokojem mezi lidmi přichází již nyní a zde v Ježíšově osobě. Toto království je však rozpoznatelné zatím jen čistým, prostým, chudým srdcem "maličkých", jedině kteří jej jsou schopni přijmout jako zcela nezasloužený dar. "Moudrost" a "chytrost" zde jsou chápány negativně - jako zabarikádování se do svých vlastních - záslužnických - představ o Bohu a o jeho cestě s lidmi.

Středa po 1. neděli adventní

Iz 25,6-10a

Pán zve na svou hostinu a stírá slzu z každé tváře.

Další tři krásné obrazy Hospodina: Bůh jako hostitel, utěšitel a vysvoboditel. Biblický člověk neuměl myslet abstraktně. Potřeboval slyšet velmi konkrétní zaslíbení toho, po čem v životě nejvíce toužil - po dostatku jídla, nepřítomnosti utrpení a po svobodě. Izaiáš nás ujišťuje, že "v ten den" Bůh všechny tyto touhy naplní. Opět ujištění o cíli, ale také o tom, že tento Bůh je již nyní a zde přítomen ve svém lidu.

Mt 15,29-37

Ježíš uzdravuje mnohé a rozmnožuje chleby.

"Ten den" konečně přišel v Ježíši, a přece ještě není vše dovršeno podle Izaiášových zaslíbení. V Ježíši onen den započal (nemocným nejen stírá slzy, ale uzdravuje je, nejen vystrojuje bohatou hostinu, ale hostinu marnotratně velkou); jak bude trvat dlouho, než vyvrcholí, není jasné. Jasné je jediné: pro toho, kdo se mu otevře, má Ježíš už teď a tady připravenou plnost spásy.

Čtvrtek po 1. neděli adventní

Iz 26,1-6

Ať vejde spravedlivý národ, který střeží věrnost.

Píseň, kterou Izaiáš použil pro své prorocké povzbuzení zdeptaného Izraele, je píseň původně oslavující vojenské vítězství nad pohanskými nepřáteli (Asýrie, Babylón, Ninive?). Izaiáši zde v každém případě jde o něco mnohem hlubšího, co přesahuje veškeré dějinné zkušenosti: Bůh zjedná právo svým věrným, svému lidu, chudým a utlačeným, a daruje jim "pevné město" (tj. pokoj, bezpečí, hojnost). Izraele mohl ve svých dějinách toto zaslíbení častěji velmi hmatatelně prožít, ale konečného bezpečí nebylo dosaženo nikdy. Cesty k němu jsou ale jasně ukázány...

Mt 7,21.24-27

Kdo plní vůli Otce, vejde do nebeského království.

Ježíšovo poselství konkretizuje cesty a způsoby, jak dosáhnout bezpečí v Bohu, bezpečí "na skále": slyšet Boží slovo a konat je. Nejen slyšet, ale pak i konat. Nejen konat všechno možné dobro, ale nejprve také naslouchat, co od nás chce Bůh. Tudy vede cesta do "pevného města" (čtení), do "domu na skále".

Pátek po 1. neděli adventní

Iz 29,17-24

V ten den prohlednou oči slepých.

Opět další série zaslíbení pro "ten den", který přijde "zanedlouho, zakrátko". Jsou to zaslíbení pro ty, kteří zůstanou jako věrný "zbytek" po blížící se katastrofě (viz Iz 29,1-16). Tímto "zbytkem" nejsou mocní tohoto světa, mocní politiky, hospodářství či společnosti. Jsou jím spíše "hluší", "slepí", "pokorní", "nejchudší"... Tato hluboká proměna světa se neděje sama od sebe, ale Božím darem ve slově (v. 18).

Mt 9,27-31

Dva slepci věřící v Ježíše byli uzdraveni.

V Ježíši opět vidíme naplňování mesiášských zaslíbení. Vše, co se již krok za krokem dělo v dějinách Izraele, ve Starém zákoně, toto sestupování Boží do lidské bídy, nemoci a chudoby, je v něm dovršeno a dovedeno do extrému. Zatím však Ježíš nevisí na kříži - proto nechce velkou popularitu (v. 30). Lidé musí nejprve pochopit, že náprava zraněného světa nepřijde mocně z vnějšku, ale skrze bezbrannost kříže.

Sobota po 1. neděli adventní

Iz 30,19-21.23-26

Bůh se jistě smiluje nad tebou, až uslyší tvé volání.

Podobně jako včerejší čtení i dnešní navazuje na sérii hrozeb (které mají vyburcovat z letargie) dalším nádherným zaslíbením a slovem spásy. Bůh se zde líčí dalším obrazem - obrazem učitele a průvodce. S ním se nemusím vydat na cestu, nemusím se bát učinit chybný krok - on mě vždy vrátí zpět na cestu (v. 21). Závěrečná zmínka o tom, že Hospodin "vyléčí ránu, kterou zasadil" neříká nic o tom, že by snad byl Bůh sám původcem zla nebo že by ho chtěl používat "k dobrému účelu". Starozákonní člověk nedovedl jinak vyjádřit jistotu, že se Bohu nic - ani zlo - nevymklo z rukou jinak, než takto. Bůh nepřestává být bohem ani uprostřed sebevětšího utrpení a neštěstí. "Má zlo pod kontrolou". Jak? To naznačuje až Ježíš.

Mt 9,35 - 10,1.5-8

Viděl zástupy a bylo mu jich líto.

Bůh je tak dalece ponořen do bolesti svého lidu, tak dalece je "má pod kontrolou", že jej to zasahuje hluboko v srdci a přivádí až na kříž. To je totiž vlastní smysl slova "bylo mu jich líto" (v. 36). Řecký podklad vyjadřuje zasažení nitra ("pohnutí vnitřností"), hebrejské pozadí dokonce zasažení mateřského nitra (hebr. "rachamím" = slitování, původně však mateřské lůno). Teprve z této vnitřní bolestné zasaženosti zlem, kterým trpí "zástupy", se rodí poslání léčit jejich bolesti a zranění. Bůh má zlo tak "pod kontrolou", že je musí donést, aby na jeho slabosti zazářilo moc vzkříšení.

DRUHÝ ADVENTNÍ TÝDEN

Pondělí po 2. neděli adventní

Iz 35,1-10

Bůh sám přijde a spasí vás.

Jestliže minulý týden byl určován stále novými Božími zaslíbeními, tento týden v nich nejen liturgie pokračuje, ale ještě nabírají na kráse a síle. K dnešnímu prvnímu čtení se ani nemusí nic dodávat. Snad jen otázku - kdy přijde ono "tehdy" (v. 5)? Odpověď však není důležitá. Důležitá je jistota tohoto (již v Izraeli započatého a zrajícího) cíle a vyburcování k cestě (v. 3 - 4). Vždyť to přeci stojí za to, jestliže "božskou odplatou" je - spása (srov. v. 4c)! Tato cesta je schůdná a bezpečná pro každého (i pro "bezradné", v. 8d).

Lk 5,17-26

Dnes jsme viděli něco podivuhodného.

Ježíšova služba smíření a uzdravování musela provokovat. Každý znalec zákona totiž musel vědět, že toto je zaslíbeno pro mesiášský čas. A oni jej ještě neměli naplánovaný. Ještě na něj nebyli připraveni. Ještě nebyli schopni nechat se zcela zdarma obdarovat Božím královstvím. Avšak i v Izraeli tehdy byli ostrůvky důvěry, které umožnili naplňování mesiášských proroctví: "Když viděl jejich víru..." (v. 20).

Úterý po 2. neděli adventní

Iz 40,1-11

Bůh těší svůj národ.

Dnešní čtení je začátkem tzv. "Deuteroizaiáše", sbírky prorockých výroků vzniklé v babylonském zajetí (587 - 539 př. n. l.), často podle úvodních slov nazývané také "kniha útěchy". Hebrejské slovíčko pro "útěchu" vyjadřuje "napomenutí" a "povzbuzení" zároveň. Hříchy lidu jsou již (zajetím) odčiněny, je třeba připravit Hospodinovi cestu. Jeho slovo je trvalé a stálé, nepodléhá pomíjivosti jako vše ostatní, a proto může znovu a naplno zaznít jako "radostná zvěst" (v. 9; jiné překlady chápou Jeruzalém a Sión jako "zvěstovatelky radosti") o mocném ("rámě dává vládu"), a přesto něžném (obraz pastýře) vysvobozujícím příchodu Hospodinově.

Mt 18,12-14

Bůh nechce, aby maličcí zahynuli.

Ježíš asi dobře znal místní "pastýřské hospodaření", ale jistě ještě lépe Izaiášův obraz Boha jako pastýře něžně shromažďujícího beránky a ovečky. Dotahuje jej však do extrému - Bůh se vydává i za jednou jedinou (nejen nevinně "ztracenou", ale i vlastní vinou "zatoulanou") ovečkou.

Středa po 2. neděli adventní

Iz 40,25-31

Hospodin všemohoucí "dává znavenému sílu".

Dnešní obraz přibližuje Boha jako všemocného tvůrce vesmíru, který v Izaiášově poezii dostává skoro osobní rysy. Tím spíše ví tento Bůh o Jakubovi (Izraeli) ve chvílích, kdy zemdlévá. Stačí závan naděje - a Hospodin je schopen proměnit člověka v neúnavného orla... Pro Hospodina není nic dost velké a nic příliš malé.

Mt 11,28-30

Pojďte ke mně všichni, kdo se lopotíte.

Ježíšovo "jho" či "břemeno", jeho očištěný výklad Zákona netlačí a netíží, protože se on sám pod toto jho staví, on sám toto břemeno s námi a pro nás nese. Jít za Ježíšem a vzít na sebe jeho jho je totéž (následování a učednictví). Tato cesta je otevřena pro každého, zvlášť pro ty, kteří již pod vlastními či cizími "jhy" klesají. Ježíšova cesta není jednoduchá, ale sama občerstvuje.

Čtvrtek po 2. neděli adventní

Iz 41,13-20

Já jsem tvůj vykupitel, Svatý Izraele.

Prorok v babylonském zajetí má za úkol těšit zdeptaný lid. Volání: "Nebojte se!" (v. 10.13.14) je Boží odpovědí na nářek lidu (v. 15 - 16 je rozvinutím tohoto tématu). Od v. 17 zaznívá nové slovo útěchy v obraze rozkvetlé pouště. Cílem všeho je: "aby všichni viděli a poznali" Hospodina. Je až skoro trapné, že v adventní době zaznívá stále totéž, stále stejná melodie Božích zaslíbení. Avšak tak velký čin Boží, jakým je vtělení, potřebuje velikou přípravu, aby mu (alespoň někteří) mohli uvěřit.

Mt 11,11-15

Nepovstal nikdo větší než Jan Křtitel.

Ode dneška až do 16. prosince budeme sledovat texty evangelií o Janu Křtiteli, největším z lidí (v. 11), uzavírajícím starý věk a otevírajícím nový (v. 13; k v. 14 viz úvody k sobotním textům a k 23. prosinci). Od jeho vystoupení se děje, co se týče Božího království, něco nového: začínají se vyskytovat lidé ("násilníci"), kteří jsou Duchem Božím tak uchváceni, že všechny své síly a dokonce i život nasadí pro Boží království ("uchvacují a prosazují je" díky "násilí" na sobě). To je snad povelikonoční smysl velmi temného v. 12, který však může říkat i to, že od té doby, ještě jednoznačněji než dříve, se vyskytují lidé, kteří se "násilně staví proti" Božímu království. V pozadí mohla být původně kritika snah "zélotů" snažících se v Ježíšově době o násilnou revoluci proti Římu nebo snah příslušníků hnutí kolem Jana Křtitele snažících se dosáhnout Božího království přísnou a násilnou askezí.

Pátek po 2. neděli adventní

Iz 48,17-19

Kéž by sis hleděl mých přikázání!

Prorok, který zvěstoval vysvobození z Babylonského vyhnanství, se ve 48. kap. obrací na lid s úpěnlivou prosbou, aby se poučil z dřívější zkušenosti předků, kteří nenaslouchali Božímu slovu. Obrovská zaslíbení blahobytu ("pokoje"), štěstí a potomstva jsou zde poprvé v našich adventních čteních spojena s nějakou podmínkou (v. 18).

Mt 11,16-19

Neslyší ani Jana ani Syna člověka.

Na včerejší text navazující podobenství říká asi toto: Ježíšovi současníci si podobají dětem, kteří chtějí nechat tančit ostatní podle své píšťalky, přitom však vůbec nevědí, co sami vlastně chtějí. Jana Křtitele odmítli, protože se jim zdál příliš asketický, světu cizí. Čekali tedy na někoho, kdo by byl plný chuti do života? Tu přišel "Syn člověka", rád jedl a pil a neměl strach z kontaktů. Avšak jeho odmítali právě proto! Vůbec nevěděli, co by vlastně chtěli - shodli se jen v tom, že oni sami chtějí dělat muziku - i vůči Janu Křtiteli a Ježíši - a ostatní musí tančit podle ní. Boží plán spásy ("moudrost") se však přesto prosadí ("skutky").

Sobota po 2. neděli adventní

Sir 48,1-4.9-11

Eliáš přijde znovu.

Dnešní čtení přerušuje sérii izaiášovských zaslíbení, protože je vybráno vzhledem k dnešnímu evangeliu. V pozdně-židovské knize Moudrost Jesúse Síracha (poč. 2. stol. př. n. l.) jsou v kap. 44 - 50 velebeny velké postavy starých dějin Izraele od Henocha a Noeho. Síla osobnosti proroka Eliáše zneklidňovala všechny pozdější generace až do Ježíšovy doby a později. Protože Eliáš podle SZ svědectví nezemřel jako ostatní lidé (viz 2 Kr 2), očekávalo pozdní židovství, že se Eliáš na konci časů znovu objeví, aby "otcovo srdce smířil se synem a obnovil Jakubovy kmeny" (v. 10; srov. Mal 3,1 a 3,23; Iz 49,6; Mt 11,10.14; dnešní evangelium, úvod ke středě a čtvrtku příštího týdne a texty z 19. a 23. prosince).

Mt 17,10-13

Eliáš už přišel, ale nepoznali ho.

Při sestupu z hory proměnění (kde učedníci viděli Ježíše ve společnosti Mojžíše a Eliáše) se mluvilo o vzkříšení z mrtvých, tedy o události mesiánského času. Proto se hovor znovu stočil na (očekávaného) Eliáše. Evangelista Eliáše zcela neztotožňuje s Janem Křtitelem (srov. Jan 1,21.25), avšak chce ukázat na to, že osud Jana Křtitele bude předobrazem osudu Syna člověka (srov. Mt 3,4 a 2 Kr 1,8); bude vydán do rukou lidí (Mt 17,22). V tomto smyslu Ježíš v dnešním evangeliu říká, že "Eliáš již přišel" (v. 12).

Pondělí po 3. neděli adventní

Připadne-li tento den na 17. prosinec nebo po něm, vynechávají se tato a následující čtení z třetího adventního týdne. Všední dny adventní doby od 17. do 24. prosince mají vlastní čtení (viz níže).

Nm 24,2-7.15-17a

Vyjde hvězda z Jakuba.

Dnešní text z Numeri je částí příběhu o boji mezi Izraelem a moábským králem. Ten se cítil ohrožen a zavolal si na pomoc proroka Bileáma. To byl pravděpodobně Aramejec a jeho slovo bylo považováno za neomylné a mocné. Přesto, že jej moábský král chtěl magicky zneužít proti Izraeli, byl mocí Ducha Božího tak zasažen, že mohl Izraeli, místo aby jej proklínal, prorokovat jen dobro. Čtení obsahuje dvě podobně začínající (v. 3 a 15) "požehnání". Nejdůležitější je závěrečný výrok zaslibující tajemnou postavu, která zachrání Izrael. Velmi brzy se tento výrok začal vykládat mesiánsky.

Mt 21,23-27

Odkud byl Janův křest?

Otázka z v. 23 se vztahuje na předcházející vyčištění chrámu i na Ježíšovo působení vůbec. Zástupci chrámu vnímají Ježíšovo jednání jako útok na ně samotné a jako soud nad nimi (Mt 21,13). Ježíš jim však přímo neodpovídá, protože odpověď lze dát jen tomu, kdo chce naslouchat a přijmout třeba i nové řešení otázky. Jestliže člověk stojí mimo a chce se jen z povzdálí nezúčastněně dívat, nemůže nic pochopit. Z reakce na Ježíšovu otázku je vidět, že velekněží a starší nebyli schopni ochotni k osobnímu kroku víry. Proto jim nepomohou ani důkazy, ani žádné vysvětlování.

Úterý po 3. neděli adventní

Připadne-li tento den na 17. prosinec nebo po něm, vynechávají se tato a následující čtení z třetího adventního týdne. Všední dny adventní doby od 17. do 24. prosince mají vlastní čtení (viz níže).

Sof 3,1-2.9-13

Všem chudým je slíbena mesiášská spása.

Prorok Sofoniáš žil v době mezi pádem Samaří a zánikem severního království (722 př. n. l.) a pádem Jeruzaléma a záborem jižního království (586 př. n. l.) a byl jakýmsi pokračovatelem Amose a Izaiáše. Vidí, že Jeruzalém je vnitřními nepravostmi (útlak prostých Izraelitů "vyššími vrstvami") ohrožen minimálně stejně, jako vnějším nepřítelem. Cílem Božího "běda" je však očista lidu (v. 9n) a obnova Izraele (v. 11 - 13). Zbytek, který zůstane, bude chudý a ponížený ("pokorný", dosl. "malý, nepatrný"), a právě proto bude schopen opravdového nového začátku - jak s Bohem, tak s lidmi.

Mt 21,28-32

Přišel k vám Jan, ale neuvěřili jste mu.

Dnešní evangelium navazuje na včerejší a dále rozvíjí jeho hlavní téma: neochotu velekněží a starších

uvěřit Janovi a zařídit se podle toho. Ne ten, kdo říká "ano", ale ten, kdo "ano" činí, vstoupí do nebeského království. Možná, že právě zmíněné "celníky a nevěstky" chápe Matouš jako onen ponížený a chudý "zbytek" Izraele proroka Sofoniáše (viz 1. čtení), který je tak zubožen, že se (na rozdíl od velekněží a farizeů) nemůže spoléhat na svou zbožnost a vše očekává již jen od Hospodina.

Středa po 3. neděli adventní

Připadne-li tento den na 17. prosinec nebo po něm, vynechávají se tato a následující čtení z třetího adventního týdne. Všední dny adventní doby od 17. do 24. prosince mají vlastní čtení (viz níže).

Iz 45,6b-8.18.21b-25

Rosu dejte, nebesa, shůry!

Po vylíčení povolání Hospodinova "pomazaného" Kýra (Iz 45,1-4), který má vysvobodit Izraele z Babylónského zajetí, zdůrazňuje Izaiáš v dalších verších jedinečnou svrchovanost Hospodina (viz opakující se refrén "Já jsem Hospodin, a nikdo jiný!"; v. 5.6.18.21.22.). Tuto svrchovanost Hospodinovu dokonce i nad zlem chce vyjádřit i v doslovném překladu těžko pochopitelný v. 7: "Já vytvářím (jocer) světlo (or) a tvořím (bara) tmu, působím (osé) pokoj (šalom) a tvořím (bara) zlo (ra)". Snad aby zabránil nedorozumění, volí liturgický překlad nešťastný, nepřesný a zavádějící opis "dávám štěstí a dopouštím neštěstí", kterým do textu zanáší bibli zcela cizí myšlenku Božího "dopuštění" (připuštění něčeho zlého za dobrým účelem). Originální text zde dvakrát užívá slovíčko "bara", které bible používá jen pro Boží "tvoření" (Gn 1,1), a staví se tak proti dualistickým názorům, kde bylo zlo chápáno jako proti Bohu bojující stejně mocný a nezávislý princip. Text nechce říci nic jiného, než že Bůh je Pánem nade vším a že se mu nic nevymklo z rukou (včetně zla, které samozřejmě nechce a nenávidí a nebude ho účelově používat k dobrému). V poetickém v. 8 (lat. "Rorate coeli de super" - viz klasické "roráty") zde pak zaznívá touha po cestě z područí tohoto zla, po spáse a spravedlnosti vyrostlé ze země skropené Boží rosou (náznak vtělení?).

Lk 7,19-23 (řec. 18b-23)

Zvěstujte Janovi, co jste viděli a slyšeli.

Janova otázka i Ježíšova odpověď je u Lukáše zachycena ve stejném znění jako u Matouše (srov. Mt 11,2-11). Otázka Janova (v. 19n) je zřejmě nesena faktem, že existovali lidé, kteří se ptali sami sebe, zda by přece jen neměl přijít někdo jiný, aby zachránil do zkázy se řítící svět. Ježíšova odpověď (v. 22) je kombinací citátů z Iz 26,19; 29,18; 35,5n; 61,1 a je uvedena (jen u Lk) oznámením, že "právě tehdy" (dosl. "v tu hodinu") Ježíš uzdravil mnoho lidí (i Lk - stejně jako Mt - uvádí uzdravení, která jsou pro něj důležitá: Lk 10,21; 12,12; 13,31; 20,19; Sk 16,33). Boží království tedy přichází teď a tady, v Ježíšově osobě! Samozřejmě, že není ještě vše dovršeno, nejsou ještě všichni uzdraveni. Proto cesta k plnosti ("blahoslavenství") vyžaduje stále krok víry (v. 23).

Čtvrtek po 3. neděli adventní

Připadne-li tento den na 17. prosinec nebo po něm, vynechávají se tato a následující čtení z třetího adventního týdne. Všední dny adventní doby od 17. do 24. prosince mají vlastní čtení (viz níže).

Iz 54,1-10

Jak opuštěnou ženu povolal tě Hospodin.

Pozadím dnešního dalšího nádherného zaslíbení věrné snoubenecko-manželské Boží lásky k Izraeli je stále babylónské zajetí. Bůh potvrzuje s Božím lidem svoji smlouvu, kterou ve v. 9n přirovnává ke smlouvě s Noem (Gn 9,11; a později v Iz 55,3-5 ke smlouvě s Davidem; 2 Sam 23,5 a čtení z 24. prosince). Pro krok víry - k přijetí trpícího Božího služebníka (viz v Iz předcházející "píseň o Hospodinově služebníku" Iz 53!) potřebuje Boží lid toto jásavě něžné, a přesto mocné ujištění o věrnosti Boží lásky právě k těm, kteří ztratili všechny ostatní lidské jistoty a všechno se kolem nich hroutilo (v. 10).

Lk 7,24-30

Jan je posel, který připravuje cestu Páně.

Po odpovědi Janovým učedníkům (viz včerejší evangelium) se nyní Ježíš obrací k zástupům a mluví k nim o Janu Křtiteli. Klade jim tři otázky, které hlouběji vysvětlují Janovo poslání: je to víc než prorok, je tím, kdo připravuje Boží příchod, jak zaslibuje Mal 3,1; Ex 23,20. Jan Křtitel je zde sám uznán za Božího proroka poslední doby, zatímco v jiné perspektivě Nového zákona je viděn jako předchůdce Ježíše, vlastního proroka poslední doby. V každém případě je Jan Křtitel tím, kdo připravuje Boží příchod do

světa a do dějin, jak se udál ve vtělení Božího Syna Ježíše (viz v. 28). Verše 29 a 30 opět naznačují neschopnost zbožných ("farizeové", "zákoníci") a schopnost hříšných ("celníků") otevřít se tomuto poselství.

Pátek po 3. neděli adventní

Připadne-li tento den na 17. prosinec nebo po něm, vynechávají se tato a následující čtení z třetího adventního týdne. Všední dny adventní doby od 17. do 24. prosince mají vlastní čtení (viz níže).

Iz 56,1-3a.6-8

Můj dům se bude nazývat domem modlitby pro všechny národy.

Od kap. 56 se v knize Izaiáš setkáváme s texty z doby návratu a po návratu z babylónského zajetí (tzv. "Tritoizaiáš"; asi z let 540 - 520 př. n. l.). Situace navrátilců byla neutěšená, sociální i náboženské poměry neradostné (srov. Iz 56,9-12; 58,1-5). Znovu musí být tomuto lidu řečeno: spása je blízko (v. 1), Bůh je spravedlivý a pomůže těm, kteří se řídí jeho slovem a jsou spravedliví k bližním (v. 2). V druhé části textu se pohled rozšiřuje: "kleštěnci" (viz vynechané verše 3b - 5) i "cizinci" (kteří obojí podle Dt 23,2-9 nesměli vstoupit do shromáždění Izraele) i všichni "rozptýlení z Izraele" budou mít znovu přístup do Božího domu (v. 7) - jasné znamení mesiášského času.

Jan 5,33-36

Jan byl lampa hořící a svítící.

Ve Ježíšových slovech i činech jedná samotný Bůh. "Ta hodina přichází a je již zde" (Jan 5,25). Ale jak může Ježíš tento nehorázný nárok dokázat? Podle židovského zákona musí být každá výpověď potvrzena dvěma či třemi svědky. Ježíš tedy jmenuje tři svědky: Jan Křtitele (v. 33 - 36a), nebeského Otce (v. 36b - 38) a Písmo (v. 39 - 40). Jan zvěstoval pravdu, i když ne celou a ne v celé její hloubce. Byl svítilnou, Ježíš světlem (srov. Jan 1,8-9). Vlastním svědkem je Otec; on "dal" lidem Syna (Jan 3,16-17; 6,32), Synovi "dal" svá vlastní slova (Jan 17,8), svoji Božskou moc (Jan 5,36; 17,4), své skutky (dnešní v. 36). To vše je ovšem svědectví, ne důkaz. Jen kdo je "z pravdy", slyší pravdu těchto svědectví.

ADVENTNÍ FERIE OD 17. DO 24. PROSINCE

Následující dny mají vlastní čtení. Čtení z toho dne, který připadne na neděli, se však může vzít i v jiný den; zejména místo perikop, které se toho roku čtou také v neděli. Pro čtení z evangelií jsou v předvánoční týden vybrány události, které bezprostředně předcházely narození Páně (Mt a Lk), a tak se tento týden stává již bezprostřední přípravou na narození Mesiáše - Krista. Jako první čtení jsou pak vybrány vzhledem k evangeliu texty z různých knih Starého zákona, mezi nimi některá další velmi důležitá mesiánská proroctví.

17. prosince

Gn 49,1a.2.8-10

Nebude odňato žezlo od Judy.

Z požehnání, které vyslovil umírající praotec Jakub nad svými syny, tj. nad jednotlivými kmeny Izraele, obsahuje dnešní čtení požehnání Judovi. Požehnání je zároveň i proroctvím. Juda bude privilegovaný mezi ostatními kmeny, nebude od něj odňato království ("žezlo", "vladařská hůl"), "dokud nepřijde Vládce". Tím nemůže být míněn David, který stojí na počátku, ne v závěru tohoto království. Velmi brzy se toto zaslíbení tajemného vládce z rodu Davidova začalo vykládat mesiánsky (viz evangelium).

Mt 1,1-17

Rodokmen Ježíše Krista, syna Davidova.

"Rodokmen Ježíše Krista" (ř. "biblos geneseos", "kniha původu, dějiny či příběh počátku"; v. 1; srov. Gn 2,4; 10,1-32; 11,10-32; 1 Kron 1,1 - 9,44) na začátku Matoušova evangelia není míněn jako příspěvek k historickému bádání o Ježíšových předcích, ale jako teologická výpověď o Ježíšovi a o smyslu dějin Izraele. Ježíš je Kristus (hebr. Mašiach, Pomazaný, v. 18); celé dějiny Izraele skrze všechny generace byly neseny a proniknuty tímto pohybem k jeho narození. On je tím zaslíbeným od Davida a od Abraháma. V něm dosáhly dějiny Izraele svého (předběžného) cíle a na něm se bude rozhodovat další cesta Izraele. To vše lze vyčíst ze schematického a nehistorického rozdělení na 3 x 14 generací (v. 17): srov. 1 Kron 1,34;

2,1-15; 14 je zdvojením posvátného čísla 7; hebrejská písmena slova "David", která jsou zároveň číselnými znaky, dávají součet 14 (dvd = 4+6+4). Otevření dějin spásy i pro pohany je zde pak naznačeno začleněním 4 žen - pohanek do rodokmenu (v. 3.5.6; srov. také variantní evangelium ze 6. ledna).

18. prosince

Jer 23,5-8

Vzbudím Davidovi zákonitý výhonek.

Čtení má dvě části. První je zvěstování nového krále na Davidově trůnu, který bude skutečně kralovat, jinak než slabý Sidkijáš, za jehož vlády bylo toto slovo vyřčeno. Sidkijáš (význam hebr. jména je "Hospodin je má spravedlnost") byl posledním králem judského království. To, co u něj bylo pouhým jménem, stane se u zaslíbeného krále skutečností (v. 6). "Spravedlnost" zde znamená "právo, spása, jistota". Další část (v. 7 - 8) je zaslíbení spásy a nového počátku v návratu z babylónského zajetí, který ovšem ve skutečnosti nebyl zas tak slavný. Toto shromáždění zpět v zaslíbené zemi teprve čeká na své naplnění v Mesiáši.

Mt 1,18-24

Ježíš se narodí z Marie, zasnoubené Josefovi, synu Davidovu.

Dnešní evangelium navazuje na včerejší (v. 18 mluví stejně jako v. 1 o "genesis Ježíše Krista", tj. "vzniku, původu, počátku, bytí, stávání se", nejen o "narození") a rozvíjí z něj především v. 16. Náznak z v. 16 (Josef není jmenován jako otec Ježíšův) je v dnešním evangeliu vysvětlen "početím z Ducha svatého" (v. 20). Celý příběh Ježíšova dětství chce pak být pomocí pro toho, kdo chce hlouběji pochopit, jak to, že Ježíš je Mesiášem (tedy tím, kdo nyní a zde přináší Izraeli spásu). Nebyl tedy sepsán pro ukojení zvědavosti "jak to tehdy bylo", ale aby se ozřejmilo něco z toho, co není na Ježíšově životě ihned viditelné: Bůh, který od Abrahama byl se svým národem a který se např. v době krále Achaze nabídl svému národu zvláštním způsobem jako pomoc a ochrana (srov. Iz 7,1-17; viz texty z 20. prosince), tento Bůh se spojil s námi lidmi posledním možným způsobem a navždy v Ježíši, aby nás osvobodil z osudu viny a hříchu - viz význam jména Ježíš (hebr. "Jehošua" = Hospodin je spása, pomoc) a Emmanuel (= Bůh s námi).

19. prosince

Sd 13,2-7.24-25a

Anděl oznamuje Samsonovo narození.

Andělské zvěstování Samsonova narození je příkladem biblických zpráv o narození mimořádných lidí (srov. Gn 18,9-15: Izák; 1 Sam 1: Samuel; Lk 1,5-25: Jan Křtitel; Lk 1,26-38 či Mt 1,18-25: Ježíš). Vždy se jedná o narození dítěte, které vlastně vůbec nemohlo být očekáváno a které je objasnitelné jen zvláštním Božím zásahem. V lidské nemohoucnosti a slabosti se ukazuje Boží síla a moc. Samson však později doplatil na to, že zneužil Boží sílu, kterou dostal pro splnění určitého úkolu, k vlastní slávě a užitku.

Lk 1,5-25

Gabriel oznamuje narození Jana Křtitele.

Ode dneška až do ranní mše 24. prosince budeme postupně číst první část Lukášova příběhu Ježíšova dětství (Lk 1). I o něm platí to, co bylo řečeno v úvodu ke včerejšímu evangeliu o účelu těchto příběhů: Nejedná se o příběhy v životopisném smyslu, ale o vyznání a díkůvzdání formou vyprávění o Božím působení v Janu Křtiteli a v Ježíšovi a o zázračném původu člověka Ježíše z Nazareta z věčného Božího bytí. Tyto příběhy jsou tedy v první řadě vyprávěným kristologickým vyznáním s cílem motivovat k živé víře v Ježíše Krista, Syna Božího, čerpající ovšem z konkrétních vzpomínek a zpráv svědků té doby. Celé "preludium" Lukášova evangelia (Lk 1 - 2) je vybudován paralelně kolem postav Jana Křtitele a Ježíše z Nazaretu (zaslíbení narození Jana - zaslíbení narození Ježíše; spojující vyprávění o setkání matek obou; narození Jana - narození Ježíše). Ježíš je v každé fázi vyprávění tím větším (proto, že je Mesiáš a Syn Boží). Dnes se setkáváme s první částí této pětice. Zvěstování početí Jana Křtitele je zde vystavěno podle SZ vzorů (srov. Gn 17n; Sd 13; 1 Sam 1n) a zasazeno do kontextu světových dějin. Janovo poslání (v. 14 - 17) je vylíčeno zcela v duchu SZ motivů (Mal 3,23n; srov. Mt 11,14; 17,11-13; viz úvod k sobotě 2. adventního týdne) jako poslání předchůdce Božího.

20. prosince

Iz 7,10-14

Hle, panna počne.

Když byl prorok Izaiáš v roce 735 př. n. l. poslán ke králi Achazovi, byla ohrožena existence královského ("Davidova") domu, a tím i trvání Božích zaslíbení. Z Božího pověření nabízí prorok králi znamení záchrany. Avšak král nevěří ani Bohu, ani prorokovi; chce dělat svoji vlastní politiku. Avšak Bůh dá domu Davidovu znamení, i když je král nechce vidět: syna narozeného z "panny" (hebr. "almah" = panna, dívka, mladá žena) se symbolickým jménem "Immanu-El" ("S námi je Bůh"). Tento syn, může být zároveň jak synem královny a pokračovatelem "domu Davidova", tak Synem narozeným v budoucnu ze skutečné "panny" jako dovršení "domu Davidova" (srov. evangelium z 18. prosince a čtení z 23. prosince).

Lk 1,26-38

Počneš a porodíš syna.

Paralelně ke včerejšímu úryvku zařazuje Lukáš zaslíbení narození Ježíšova (dnešní evangelium). Je zpracováno v těsném vztahu k předchozímu vyprávění i ke SZ vzorům (srov. Gn 18,1-16), ovšem tak, že je překonává. Početí již není jen z neplodné, ale z "panny" (ř. "parthenos"; Septuaginta tak překládá hebr. "almah" = panna, dívka, mladá žena z Iz 7,14), dítě není jen "veliké před Pánem", ale "bude veliké", není jen naplněno Duchem svatým od mateřského lůna, ale je dokonce Duchem svatým stvořeno. Jednání Mariino, jakkoli důležité pro uskutečnění Božího plánu spásy, je především pozadím pro zvěstování poslání a významu Ježíšova (v. 32n): je Synem Nejvyššího, který nastoupí na Davidův trůn ve smyslu Nátanova proroctví 2 Sam 7,8-16 jako mesiánský vládce nad Izraelem a národy světa (srov. čtení z 24. prosince a Ž 2,7). Maria je na počátku pozdravena andělem jako "milosti plná", "milostí zahrnutá"; stojí tak v řadě velkých Božích vyvolených (Abrahám, David) a překonává je. Je novým Sionem, pravým Jeruzalémem, kterému Bůh prokazuje zvláštní lásku a přítomnost (viz zítřejší variantní čtení Sof 3,14-18; Zach 9,9). Mariina otázka není (jako u Zachariáše) výrazem pochybností, ale výrazem ochotného hledání cesty. Po jejím naznačení andělem pak již dává bytostný souhlas a umožňuje, aby se "slovo stalo tělem" (Jan 1,14).

21. prosince

Pís 2,8-14

Hle, můj miláček právě přichází, běží po horách.

Píseň písní je sbírkou milostné poezie (původně snad svatebních písní), která opěvuje čistou lidskou lásku mezi mužem a ženou. V Písmu není božské a lidské nějak striktně odděleno. Zkušenost lidské lásky je ve své podstatě náboženskou zkušeností: uschopňuje člověka vytušit tajemství Boží a otevřít se mu. Zároveň je lidská manželská láska hlubokým symbolem pro Boží lásku k člověku. V dnešním čtení je řeč o návštěvě miláčka u milé a o jeho něžném namlouvání si její lásky. Jakou však má text souvislost s dnešní liturgií? Na setkání Marie s Alžbětou či Ježíše s Janem jej bez velkého znásilnění nelze aplikovat. Snad je pro nás to nejdůležitější ve v. 11: "zima už přešla", nastává čas lásky, jarní slunce - Kristus - již září.

Nebo: Sof 3,14-18a

Uprostřed tebe je Hospodin králem Izraele.

Potom co pod asyrskou nadvládou začal Izrael konat pokání, přichází nyní od Hospodina povzbuzení pro "zbytek Izraele" (Sof 3,13). Naše čtení zahrnuje ve své první části výzvu k radosti (v. 14n), ve druhé části slovo útěchy (v. 16 - 18a; srov. Iz 65,19; 66,10; 62,5). Odůvodnění pro obojí je stejné: "Hospodin je uprostřed tebe" (srov. Iz 12,6; Flp 4,5; v hebr. je stejný výraz používán pro označení umístění dítěte "v lůně matky"). Radost z niterné a věrné přítomnosti Boží v člověku a v Božím lidu je spojnicí k evangeliu.

Lk 1,39-45

Jak jsem si zasloužila, že matka mého Pána přišla ke mně?

Dnes a zítra budeme číst střední část lukášovských příběhů o Janovi a Ježíšovi spojující zaslíbení a naplnění - radostné setkání obou matek (předznamenané již v Lk 1,24.36). Již pozdrav (jistě: "Šalom!") člověka naplněného Kristem vyvolává nejniternější radost Alžběty, ale i Jana v jejím "lůně" ("uprostřed ní"; viz čtení ze Sof). Již před Ježíšovým narozením poznává ještě nenarozený Předchůdce mesiášskou důstojnost Mariina dítěte. I Alžběta je naplněna Duchem svatým a zvolá prorocky (srov. Jdt 13,18n), že

Maria je "požehnaná mezi ženami" (tj. "nade všechny ženy"), protože dítě v ní je "Pán" (ř. "kyrios", stejné slovo Septuaginta používá pro překlad Božího jména JHVH - Hospodin). Ve v. 45 je Maria blahoslavena jako vzor věřícího člověka (v protikladu k Zachariášovi), který umožní Božímu slovu konat, co chce.

22. prosince

1 Sam 1,24-28

Anna děkuje za narození Samuelovo.

První čtení jsou závěrečné verše příběhu o zázračném početí a narození na Hospodinu vyprošeného Samuela (srov. úvod ke čtení z 19. prosince), kdy je malý Samuel "odevzdáván Hospodinu" (tj. "zasvěcován" službě pro Hospodina). Pro Boha není nikdo příliš starý či příliš mladý. Na tyto verše přímo navazuje Annin chvalozpěv (1 Sam 2,1-10; viz mezizpěv dnešní liturgie), který je na některých místech vzorem pro Mariin chvalozpěv "Magnificat" (viz dnešní evangelium).

Lk 1,46-56

Učinil mi veliké věci ten, který je mocný.

Mariin chvalozpěv "Magnificat" (z lat. "magnificere" = "velebit, vyvyšovat, oslavovat") je odpovědí na to, co jí Bůh učinil rozšířenou o vděčnost za Boží věrnost ke všem generacím chudých v Izraeli. Obsahuje četné SZ prvky děkovného mesiášského žalmu (srov. dnešní mezizpěv 1 Sam 2,1-8). Z hluboké oslavy velkých Božích činů v minulosti vyrůstá jistota pro budoucnost. Píseň je patrně členěna do dvou slok, v jejichž závěru se zmiňuje Boží milosrdenství (v. 46 - 50 a 51 - 55). Maria se zde ztotožňuje s "nepatrnými" (ponížených, chudými, ubohými) z Izraele, kteří si jsou vědomi své závislosti na Bohu, v kontrastu k "mocným", kteří svoji závislost na Bohu neuznávají. Budou ji blahoslavit "všechna pokolení" jako bod a počátek trvalého a bytostného setkání Boha s lidstvem (vtělení). V centru ovšem stojí "služebník Izrael" (v. 54), jehož se Bůh v Marii ujal (Iz 41,8-10), a jeho "potomek" (v. 55; dosl. "semeno") Ježíš.

23. prosince

Mal 3,1-4.23-24

Hle, pošlu vám proroka Eliáše, dříve než přijde Hospodinův den.

Po návratu z babylónského zajetí již židovský lid nikdy nedosáhl politické samostatnosti; středem a jedinou oporou života těch, co se vrátili, byl znovuvybudovaný chrám. Nikdy nebyly vztahy mezi kultem a všedním životem tak úzké. Obojí však v době Malachiášově (mezi 515 a 445 př. n. l.) leželo takřka v troskách. Proto prorok volá kněžstvo i lid k pokání. Přijde "den Hospodinův" a očista započne od chrámu. Avšak předtím pošle Bůh svého posla (v. 1; hebr. "melachi" = posel, anděl), který nápravou náboženského a sociálního života má připravit lid pro příchod samotného Hospodina. Připojené verše 22 a 23 říkají, že se bude jednat o navrátivšího se Eliáše. Nový zákon vidí toto zaslíbení naplněno v Janu Křtiteli (srov. Mt 17,9-13 a úvody k textům ze soboty 2. adventního týdne). Tím je také řečeno, že Ježíš, kterému Jan připravuje cestu, je oním přicházejícím Panovníkem.

Lk 1,57-66

Narození Jana Křtitele.

Dnešní a zítřejší evangelium (je vhodné je přečíst najednou) je již součástí naplňování zaslíbení daných v předchozích odstavcích příběhu o Janu Křtiteli a Ježíši Nazaretském. Je zde naplněno zvěstování narození Jana Křtitele (Lk 1,5-25), vše je tak připraveno pro naplnění zvěstování narození Ježíše (Lk 2). Dnešní text vrcholí v otázce pojmenování dítěte (srov. Lk 1,13). Jméno "Jochanan" znamená "Bůh se prokázal jako milostivý". Účastněné zachvacuje užaslá radost, která jim sice ještě nedává vědět, co je Janovým posláním, ale otevírá je dalšímu naslouchání Božím slovům - událostem (hebr. "davar" = slovo, událost).

24. prosince

PŘI RANNÍ MŠI

2 Sam 7,1-5.8b-12.14a.16

Království Davidovo potrvá navěky před tváří Hospodinovou.

Král David chce vybudovat dům (chrám) pro Boží schránu (která jakožto symbol Boží přítomnosti

provázela Izrael na cestě pouští a byly v ní uchovány desky Desatera, Áronova hůl a mana). Bůh mu v tom skrze proroka Nátana zabraňuje. Důležitější než stavba chrámu je trvání domu Davidova. David tedy dostává zaslíbení, že Bůh "zbuduje dům jemu" (v. 11b), tj. že jeho království bude mít věčné trvání (v. 16; 2 Sam 23,5). Toto zaslíbení se vztahovalo nejprve na Šalamouna, syna a následovníka Davidova, avšak velmi brzy bylo chápáno také jako mesiánské.

Lk 1,67-79

Navštívil nás Vycházející z výsosti.

Zachariáš po Janově narození "zpívá" charismaticko-prorocký (v. 67) chvalozpěv "Benedictus" (z lat. "benedicere" = dobrořečit), který je ve své první části (v. 68 - 75) Božím výkladem této události a v části druhé (v. 76 - 79) ohlašuje budoucnost syna Jana jakožto Mesiášova předchůdce (srov. Mal 3,1; Iz 40,3; Ex 23,20). Jan připravuje cestu Bohu; teprve později se stane zřejmým, že je také předchůdcem Ježíšovým. "Milosrdná láska" (v. 78; dosl. "slitování", hebr. "rachamím" - něžná, mateřská stránka Boží lásky a "milosrdenství", hebr. "chesed" - věrná a pevná, otcovská stránka Boží lásky) posílá "toho, který vychází z výsosti" aby "zazářil" do temnoty a přinesl pokoj (srov. Num 24,17; Iz 9,2; 60,1-3).

DOBA VÁNOČNÍ

Ve všedních dnech doby vánoční (včetně svátků apoštola Jana 27. 12. a Mláďátek 28. 12., které kvůli kontinuitě zařazujeme také) se čte na pokračování celý 1. Janův list. V evangeliu se čte o událostech z Ježíšova dětství (29. - 30. prosince), první kapitola Janova evangelia (31. prosince - 5. ledna) a ze tří synoptických evangelií o událostech z počátku Ježíšovy veřejné činnosti, kterými zjevoval své božství (7. - 12. ledna).

25. prosince (Narození Páně)

Viz cyklus čtení o nedělích a slavnostech.

26. prosince (Sv. Štěpána)

Sk 6,8-10; 7,54-60

Vidím nebesa otevřená.

Viz úvod k 1. čtení pondělí a úterý 3. velikonočního týdne.

Mt 10,17-22

Neboť to už pak nemluvíte vy, ale mluví skrze vás Duch vašeho Otce.

Již v "horském kázání" najdeme poukaz na pronásledování, se kterými musí Ježíšův učedník počítat (Mt 5,10-12). Předpověď takovýchto pronásledování v dnešním evangeliu se nalézá v kontextu poslání učedníků (Mt 10) a znovu se vrátí v Ježíšově řeči o událostech posledních dní (Mt 24,9-14). Učedníci jsou tedy výslovně upozorňováni na to, čeho se mohou dočkat "od lidí". Avšak pronásledovatelé jsou na tom hůře než pronásledovaní: oni nevědí, co činí; učedníci naopak ví, pro co snášejí utrpení - "... kvůli mně, abyste vydali svědectví..." (v. 18). Víra pronásledovaných je pro pronásledovatele svědectvím, které je obžalovává, zahanbuje, zneklidňuje. Boží síla je viditelná ve věrnosti a lásce slabých lidí.

27. prosince (Sv. Jana Evangelisty)

1 Jan 1,1-4

Co jsme viděli a slyšeli, to zvěstujeme i vám.

Ode dneška až do konce vánoční doby budeme v prvním čtení číst na pokračování 1. list Janův (vzešlý ze stejného okruhu jako Janovo evangelium, vzniklý podobně jako konečná redakce evangelia kolem roku 100 n. l. a zcela stojící v "janovské" teologii). Jeho první 4 verše jsou jakýmsi souhrnem celého jeho obsahu (zvěstování "Slova života" - věčně existujícího a přesto tělesného; srov. Jan 1,1.14) a vyjádřením účelu tohoto zvěstování (pozvání ke osobní účasti - ř. "koinonii" - na společenství s Otcem a jeho Synem Ježíšem Kristem; srov. Jan 1,12). V 4. vyjadřuje (podobně jako 5,13) účel psaní samotného listu: "naplněná radost" pisatele (v. 4) je tedy působena vědomím jistoty daru "věčného života" u čtenářů (5,13).

Jan 20,2-8

Potom vstoupil i ten druhý učedník, který přišel ke hrobu první, viděl a uvěřil.

Do příběhu o příchodu Marie Magdalské ke hrobu vložil evangelista vyprávění o běhu dvou učedníků ke hrobu. Zřejmě považoval za důležité, aby mezi první svědky patřili i muži, a sic ne ledajací, nýbrž vynikající osobnosti prvotní církve: učedník, "kterého Ježíš miloval" a který byl v janovské obci nositelem a zárukou tradice a spolehlivosti čtvrtého evangelia (srov. Jan 21,7.24; 19,26n.35n; 13,23nn), a Petr, uznávaná vůdčí autorita v kruhu prvních učedníků. I samotný jejich "běh o závod" bude mít u Jana hlubší smysl. Běží zde "autority" různých obcí či skupin, které se liší svými teologiemi. Je patrná určitá rivalita, naznačena větší dynamičnost a otevřenost janovské obce (láska), ale uznáno čelné postavení Petrovo (autorita). Na jedné straně se obce od sebe liší (mají různé "teologické tempo") a mají různé dary a různé úkoly, na druhé straně se vzájemně uznávají a doplňují. "Ten, kterého Ježíš miloval", tak má právo uvěřit ve zmrtvýchvstání jako první. A k tomu být "učedníkem, kterého Ježíš miloval", je zván každý.

28. prosince (Svatých Mláďátek)

1 Jan 1,5 - 2,2

Krev Ježíše Krista nás očišťuje od každého hříchu.

Dnes začíná první část listu ("Povolání do světla - ke společenství v Bohem": 1,5 - 2,17). V 5. verši je nyní shrnuta část poselství samotného Slova života (Krista): "Bůh je světlo" (srov. Jan 1,4n.9), tedy Bůh je tím, který nám zjevuje Krista (je to obsahově tatáž výpověď, jako pozdější "Bůh je láska"; viz 4,8.16). "Chodit ve světle" (v. 7) pak znamená totéž co "milovat bratry" (srov. 2,8-11). Nelze tedy "mít s ním společenství" (v. 6) a nemilovat bratry, nemít "společenství mezi sebou" (v. 7). Cestou k tomuto dvojjedinému (vertikálnímu i horizontálnímu společenství) není popření hříchu (v. 8.10), ale očištění krví Ježíše Krista skrze "uznávání" našich hříchů (v. 9). Verše 2,1n pak jakoby shrnují celý úsek: Základem radostné jistoty odpuštění "každého" (v. 7!) hříchu je Kristova oběť za hříchy celého světa (2, 2); to ovšem neznamená, že nemáme proti hříchu bojovat, že se nemáme snažit "chodit ve světle" (2,1).

Mt 2,13-18

Herodes dal zavraždit všechny chlapce v Betlémě.

V dnešním úryvku najdeme mnoho poukazů na to, že především tento úsek příběhu Ježíšova dětství je vyprávěn úmyslně tak jako příběh Mojžíšův (srov. v. 13 - 15 a 19 - 21 s Ex 4,19n; v 16n s Ex 1,5n; Mt 2,3 s židovskou legendou, podle které byl i faraón zděšen, když se dozvěděl o narození Mojžíše), a tak je o Ježíši řečeno ne především to, co jako malý prožíval, ale to, čím již od dětství byl: novým Mojžíšem, vysvoboditelem svého lidu z otroctví hříchu (Mt 1,21). Osud betlémských dětí dává tušit, jaký bude mít osud také Ježíš: bude svým lidem zavržen a zavražděn.

29. prosince (Pátý den v oktávu Narození Páně)

1 Jan 2,3-11

Kdo miluje svého bratra, zůstává ve světle.

Řeč prvního Janova listu se často pohybuje jakoby ve spirále a novými a novými způsoby se vrací stále ke stejnému tématu. Dnešní úryvek se skládá ze dvou částí. Podle čeho víme, že jsme poznali Boha? Jestliže jsme se otevřeli jeho přítomnosti a nechali se jí proměnit, má to své důsledky - jsme schopni zachovávat jeho přikázání (v. 3 - 6). Druhá část (v. 7 - 11) se vrací k tématu ze včerejšího evangelia a jinými slovy říká totéž: chodit ve světle znamená žít v lásce k bratřím a sestrám. To je "staré přikázání", protože má "od počátku" (Jan 1,1; 1 Jan 1,1) svůj základ v samotné Boží podstatě ("Bůh je láska"; 4,8.16) a bylo vám svěřeno jako úkol již při křtu, ale zároveň "přikázání nové", protože se stalo něco nového a něco nového se má stále dít: Slovo se stalo tělem, láska se zjevila v Kristově oběti a její síla chce stále nově působit v životě učedníků (Jan 13,34).

Lk 2,22-35

Světlo k osvícení pohanům.

Evangelium navazuje na vánoční evangelia ve mších v noci (Lk 2,1-14: Ježíšovo narození a andělské zvěstování pastýřům coby jeho potvrzení) a za svítání (Lk 2,15-20: pastýři nalézají "dítě v jeslích" jako znamení) a tvoří tak spolu s nimi a se zítřejším evangeliem závěrečnou část lukášovského schématu příběhu Ježíšova dětství (naplnění zaslíbení v Ježíšově narození).

Prorocká zvěst Simeona (dnes) a Anny (zítra) vysvětluje předchozí oddíl o narození (srov. Benedictus vysvětlující narození Jana Křtitele). Nestačí 2,17 (zpráva); v. 18 (údiv); v. 19 (rozvažování); v. 20

(chvála), je třeba prorocké osvětlení, které má dovést k vyznání Krista a rozhodnutí víry ("vnější slovo" se musí stát "vnitřním slovem"). Jen v Duchu svatém (v. 25.26.27) je přístup ke zjevení Boha v Kristu. Představení Ježíše v chrámu (v. 22 - 24) srov. s 1 Sam 1,11.21-28. V Simeonově příběhu (z hebr. "Šimeón" = "Slyšící") se děje velké mesiášské zjevení v chrámu Božím (symbolika dítě - stařec, advent přechází v mesiášský věk, napětí "již - ještě ne"). Prvním vrcholem je jeho chvalozpěv (v. 29 - 32; lat. "Nunc dimittis" = "nyní propouštíš") zvěstující význam Ježíše Krista jak pro Izrael, tak pro všechny "národy" a vyzývající k přijetí tohoto Krista v liturgii chvály. Druhým vrcholem je zvěst o Kristu jako "znamení odporu" (v. 34b - 35b), která je předpovědí osudu Mesiášského dítěte v Izraeli (nepřijetí - rozdělení) a výzvou k rozhodnutí se pro nebo proti (Maria zde stojí jako obraz věřící a odporem vůči Ježíši trpící církve; srov. Sk 1,14).

30. prosince (Šestý den v oktávu Narození Páně)

1 Jan 2,12-17

Kdo koná, co chce Bůh, zůstává navěky.

Dnešní úryvek je jakousi shrnující dvojitou tečkou za první částí listu. V prvním závěru (v. 12 - 14) chce autor v šesterém slavnostním a radostném oslovení (2 x 3; změna času je jen stylistický prostředek) znovu čtenářům potvrdit radostnou jistotu spásy, jistotu Božích darů, na kterých mohou stavět svoji existenci: Čtenáři listu jsou "dětmi", protože jako Boží děti mají skrze křest v Kristu společenství s Otcem a zakusili odpuštění hříchů; jsou i "otci", protože jako zkušení křesťané hlouběji poznali Krista jako toho, kdo je "od počátku" světlem a láskou; jsou i "mladými muži", protože jako mladíci statečně bojují se zlem a mají již skrze Boží slovo podíl na Kristově vítězství nad Zlým. Ve druhém závěru (v. 15 - 17) je třeba pojem "svět" (ř. "kosmos") pochopit v rámci janovské teologie ne jako "stvoření, ve kterém žijeme", ale jako "prostor, kde panují protibožské osobní síly" (srov. Jan 12,31; v. 14c!). Nejedná se zde tedy o únik ze světa, ale o svobodu od mocností zla spoutávajících člověka skrze tři projevy jediného egoismu (v. 16).

Lk 2,36-40

Mluvila o tom dítěti všem, kdo očekávali vykoupení Jeruzaléma.

K dítěti po Simeonovi přistupuje 84 letá vdova a prorokyně Anna a v chvalozpěvu potvrzuje Simeonovo svědectví (viz princip 2 nebo 3 svědků v židovství). Ježíš je ten, na kterého čekaly generace v Izraeli (Jeruzalémě). Bůh naplňuje dítě prorockou moudrostí (ř. "sofia") a milostí (ř. "charis"), takže se může rozvinout a začít působit "synovství Boží", které je mu vlastní díky jeho původu od Boha. Jakýmsi "finále" vyznání Ježíše jako Syna Božího formou příběhu jeho dětství je pak Lk 2,41-52: Ten, o kterém se bude dále mluvit, je "Syn Otce".

31. prosince (Sedmý den v oktávu Narození Páně)

1 Jan 2,18-21

Máte Ducha, kterého dává Svatý, a víte to všichni.

Dnešním evangeliem začíná druhá, střední část listu ("Život Božích dětí ve světě - situace obce": 2,18 - 3,24). V dnešním úryvku (a v úryvku z 2. ledna) je otevřeno téma pravé víry a je vyjádřen protiklad mezi křesťany a bludaři. "Poslední hodinou" se zde myslí doba rozhodnutí mezi Kristovým prvním příchodem (vtělením, smrtí a vzkříšením) a parusií (jeho příchodem ve slávě). Tento čas již započal, i když není jisté, jak dlouho potrvá. Prvním protikladem mezi křesťany a bludaři je to, že se oddělili ze středu obce učedníků. Dalším rozpoznávacím znamením je to, že křesťané mají zdroj poznání v Duchu (dosl. ř. "pomazání", "zasvěcení"; srov. pozítří 2,26n), který posiluje a upevňuje víru ve "Svatého" (tj. Krista).

Jan 1,1-18

Slovo se stalo tělem.

Ode dneška až do 5. ledna budeme číst na pokračování 1. kapitolu Janova evangelia (7. ledna bude ještě připojen Jan 2,1-11). Janův "prolog" (vstupní hymnus) sleduje stejný cíl jako Lukášovo či Matoušovo vyprávění o Ježíšově dětství: hned na začátku uvést čtenáře do zvláštního Ježíšova tajemství a naznačit témata, která se pak budou hlouběji rozvíjet. Na rozdíl od ostatních evangelistů však Jan začíná předpozemským bytím "Slova" u Boha, a tak zjevuje čtenáři, kým je tento Ježíš ve své podstatě, a dává mu jakýsi "návod k četbě" celého dalšího evangelia. První část "prologu" (v. 1 - 13) opěvuje všeobecný význam Slova pro celé stvoření, druhá část (v. 14 - 18) obsahuje vyznání obce jako odpověď.

Východiskem není teologická spekulace, ale konkrétní zkušenost obce věřících, kterou učinila s Ježíšem, jenž jí zjevuje Boha ve svém těle. Skrze Ježíše - Slovo učiněné člověkem - je pro nás Bůh nejen slyšitelný, srozumitelný, ale také nás v něm přijímá zpět "do náruče Otcovy" (v. 18) a dává nám "moc stát se Božími dětmi" (v. 12).

1. ledna (Matky Boží Panny Marie)

Viz cyklus čtení o nedělích a slavnostech.

2. ledna

1 Jan 2,22-28

Slyšeli jste to už na začátku, ať to tedy ve vás zůstane!

V návaznosti na čtení z 31. prosince je dnes uvedeno další rozlišení mezi křesťany a bludaři ("lháři", "antikristy"): uznání nebo popření Ježíše jako Mesiáše ("Pomazaného"). Nejsou zde míněni lidé, kteří mají potíže s vírou, ale ti, kteří proti víře v Krista aktivně bojují a popírají ji. Těm, ve kterých tato zvěst "zůstává" a kteří tak "zůstávají" v Otci i Synu, je znovu dáno zaslíbení (již započatého) věčného života (v. 25). Toto "zůstávání" (typické pro janovskou literaturu) pak rozvíjejí i další dva verše (v. 27n), a to vzhledem k Duchu svatému (opět jako v 2,20 dosl. ř. "pomazání", "zasvěcení" - vztaženo na symbolické jednání při křtu, které zviditelňuje vnitřní - trvalé - působení Ducha; srov. Jan 14,26 a 15,26n).

Jan 1,19-28

Za mnou přichází ten, jenž jest přede mnou.

Janovo poslání se v Janově evangeliu omezuje na svědectví o Ježíši (srov. také vsuvky do včerejšího "prologu": Jan 1,6-8.15). Dnešní úryvek rozvíjí téma svědectví nejprve po negativní stránce (kým Jan Křtitel není; srov. 1,8): Janovi učedníci, kteří ve svém mistru viděli mesiánského spasitele poslední doby (srov. Mal 3,23n; Mk 9,11n) a očekávaného Proroka (srov. Dt 18,15-18), musí z jeho úst slyšet slavnostní prohlášení, že žádný takový nárok nevznáší. Je hlasem, který ohlašuje příchod, ano přítomnost Pána. Že nemůže být Mesiášem ukazuje i to, že "křtí jen vodou" (tedy nepředává Ducha, oproti 1,33; 3,34; Mk 1,8).

3.ledna

1 Jan 2,29 - 3,6

Žádný, kdo v něm zůstává, nehřeší.

Každý, kdo dosl. "činí spravedlnost" (v. 29), je narozen z Boha, je tedy Božím dítětem. Nejen podle názvu, ale skutečně, do hloubky. Toto Boží dětství je zakotveno hluboko v Boží lásce k nám, která je naší jistotou a nadějí (3,1). Avšak to, co prožíváme, je jen stínem budoucího dovršení v plnosti podobnosti s Bohem (v. 2). Toto je zdroj jásavé naděje, která věřícího vede k "posvěcování se" podle vzoru Boží "svatosti" (v. 3)... Po tomto povzbuzujícím přechodu se pisatel opět vrací k tématu hříchu (3,4-10; srov. již 1,7 - 2,2). V souvislosti s výrazy, které sem pronikají z předchozích odstavců, zde pak narazíme na šokující tvrzení: 1. "Žádný, kdo v něm (v Kristu) zůstává, nehřeší" (v. 6); 2. "Kdo je narozen z Boha, nedopouští se hříchu..., ba ani nemůže hřešit..." (v. 9; viz zítřejší čtení), které jsou zdánlivě v jasném protikladu k 1,8. Avšak doslova přeložený v. 4 zní: "Každý, kdo činí hřích, činí i nepravost (ř. anomia), a sice hřích je ta nepravost." V tehdejší apokalyptické literatuře se tento výraz "anomia" používal pro boj Satana a jeho mocností proti Bohu a jeho vyvoleným na konci časů. Takto tedy nemůže hřešit ten, "kdo v něm (v Kristu) zůstává", protože "on je bez hříchu" (v. 6.5)...

Jan 1,29-34

Hle, beránek Boží.

Dnešní evangelium navazuje úzce na včerejší ("druhý den") a Jan v něm vydává (před jinými posluchači) již pozitivní svědectví o Ježíšovi. Označení Ježíše za "beránka Božího, který snímá hříchy světa" (v. 36) je shrnutím velikonoční zkušenosti a víry učedníků (u Jana Ježíš umírá v předvečer svátku pesach, kdy se zabíjejí velikonoční beránci, jako "pravý velikonoční beránek"; srov. Jan 19,33.36; 1 Kor 5,7). Vliv zde může mít i vize trpícího Hospodinova služebníka, o němž je řečeno, že byl jako "beránek vedený na porážku" a "nesl hříchy mnohých" (Iz 53,7.12). Tento služebník je také tím, na kterém "spočívá Duch Boží" (Iz 11,2; 42,1; srov. v. 32n). Jan Křtitel je zde prvním svědkem Ježíšovým, a tím i vzorem svědka vůbec.

4. ledna

1 Jan 3,7-10

Nemůže páchat hříchy, protože se narodil z Boha.

Ve světle vysvětlení zúženého pojmu hříchu jakžto "nepravosti", chce tedy autor říct: "Hříchem, o kterém nyní mluvím, mám na mysli onu protibožskou zlobu Satana, která je pro tuto 'poslední hodinu', ve které žijeme (2,18), předpovězena" (srov. také v. 7.8.10!). "Hříchem" je tedy zde míněn odpor proti Boží lásce, aktivní (a proto ďábelský) odpor proti zjevující se Boží podstatě. Protože lze výraz "Boží símě" (v. 9; v liturgickém překladu jako "Boží životní síla") chápat vzhledem k 3,24 a 4,13 jako Ducha Božího, lze pak vlastní smysl nejproblematičtějšího v. 9 opsat takto: "Kdo je narozen z 'Lásky' (kterou je Bůh sám), nehřeší, t. zn.: nebojuje proti této Lásce, protože Duch Boží jako semeno lásky, který jej učinil dítětem Lásky, v něm zůstává. Dokonce nemůže hřešit (touto ďábelskou nenávistí, tímto odporováním Lásce), právě proto, že je narozen z Lásky (srov. 4,7n)." Tímto vším chce pisatel (podobně jako v 2,12-14; viz 30. prosinec) povzbudit v čtenářích jistotu spásy, jistotu patření k Bohu (srov. dále 3,19n; 5,13). Nejde zde tedy o hříchy ve smyslu 1,8n, ale o "Hřích" sám o sobě, o stání na na straně Satanově, a ne na straně Boží (viz také text z 12. ledna). V. 10 na závěr ještě jednou potvrzuje náš předchozí výklad (dosl. "nekoná spravedlnost", tj. nestojí na straně Boží) a převádí téma na "lásku k bratřím" jako projev našeho základního "zůstávání" v Lásce.

Jan 1,35-42

Našli jsme Mesiáše.

Dnešní a následující úsek (srov. vždy "druhého dne" - v. 29.35.43) ukazuje, jak podle v. 7 z "prologu" vede Jan Křtitel lidi svým svědectvím k víře v Ježíše; je jako otec nevěsty, který vede svoji dceru k sňatku (srov. Jan 3,28n; úvod k evangeliu 12. ledna). Je zde názorně ukázán přechod od První smlouvy k Nové, od společenství kolem Jana Křtitele ke společenství okolo Ježíše. Charakteristickým znakem těchto prvních povolání učedníků je skutečnost, že budoucí učedník je k Ježíšovi přiveden někým jiným - bratrem nebo přítelem - který už Ježíše zná (v. 40n.45; obraz nebo vzor konkrétní misie). Dalším znakem pro získávání učedníků je skutečnost, že lidé jsou pozváni, aby v Ježíšově blízkosti dospěli ke konkrétní zkušenosti: Mají přijít a vidět; nejsou přesvědčováni jen slovy, ale osobní zkušeností (v. 39, ale i v. 42 a 46nn). V. 38 (dosl. překl.: "Co hledáte?" - první Ježíšovo slovo v Janově evangeliu!) však uvádí ještě jeden předpoklad přiblížení se Ježíši: Člověk musí začít Ježíše hledat (srov. Jan 6,24-29).

5. ledna

1 Jan 3,11-21

Přešli jsme ze smrti do života, protože milujeme bratry.

Výraz "poselství" (v. 11) se vyskytoval již v 1,5. Z toho plyne, že zde v 3,11 jde o totéž poselství, jenom osvětlené ve svých důsledcích (1,5 je indikativ; 3,11 z něj plynoucí imperativ): Protože Bůh je světlo, máme (a jsme toho také schopni) se navzájem milovat. Verše 12.14c.15 (ne-láska zde není něčím nevinným - je ztotožňována s nenávistí, která jistě vede člověka k odpadu od Lásky; srov. Mt 5,21n) pak tvoří jakési temné pozadí pro v. 13.14ab, které jsou vlastním vrcholem úryvku: Svět nás nenávidí pro naši radikální a provokující lásku (následování Krista; srov. Jan 15,18nn). V. 14 (ve kterém je kauzální vztah "protože", ne: "a proto", jak má chybně liturgický překlad), lze (ve světle 3,16) převyprávět takto: "My víme, že nás Bůh převedl z oblasti smrti do života, protože nás skrze své 'semeno' - Ducha učinil dětmi Lásky a probudil v nás lásku k bratřím." K poznání Lásky z daru Kristova života (v. 16 - 18) srov. Jan 13,14; 15,12n; co znamená "položit život", to negativně osvětluje v. 17n: aktivně otevřít bratřím své srdce! Přesný překlad v. 19n je: "Podle toho poznáme, že jsme z pravdy, a to před ním upokojí naše srdce ve vztahu ke všemu, co by nám snad mohlo vyčítat, neboť Bůh je větší než naše srdce a ví všechno." To, "co by nám mohlo srdce vyčítat" jsou naše "hříchy", které musíme znovu a znovu "uznávat" ve smyslu 1,9 a které Bůh všechny zná. Ale on zná "všechno", zná tedy nejen naše slabosti, ale i skutky lásky - nebo jinak: on ví, že v nás také "zůstává" jeho Duch a zná jeho posvěcující působení v nás (srov. Jan 21,17b!).

Jan 1,43-51

Ty jsi Boží Syn, ty jsi král Izraele.

Opět "druhého dne" (v lekcionáři chybí!) Ježíš (nyní sám z vlastní iniciativy) vyhledává a sám povolává dalšího učedníka, který ihned zve svého přítele (který zas musí udělat osobní zkušenost s tím, jak hluboce jej Ježíš zná, včetně jeho nejvnitřnějších tajemství; v. 48). Nápadné je množství titulů, které se ve včerejším a dnešním úryvku objevují ("beránek Boží", "Mesiáš", "ten, o němž psal Mojžíš v zákoně i

proroci", "Syn Boží", "král Izraele" a "Syn člověka"). Každý nově povolaný se tak stává svědkem a vyznavačem Ježíšovy jedinečnosti. Ježíšovu důstojnost a autoritu nelze vyjádřit jedním titulem. Závěrečné svědectví samotného Ježíše (v. 51) pak vyjadřuje trvalé spojení Ježíše, Syna člověka, s Bohem: nebe se nyní otevřelo nad Ježíšem, jako kdysi nad Jakubem (srov. Gn 28,10-12), Ježíš je branou nebeskou, místem, na kterém je Bůh přítomen a zjevuje se na zemi. Zalíbení Natanaelovi z v. 50 platí všem.

6. ledna

slaví-li se Zjevení Páně v neděli připadající na 7. nebo 8. leden

1 Jan 5,5-13

Duch, voda a krev.

Viz úvod k prvnímu čtení 11. ledna.

Mk 1,7-11

Ty jsi můj milovaný Syn, v tobě mám zalíbení.

Jan Křtitel ukazuje na Ježíše jako toho "mocnějšího". Po křtu v Jordánu se k němu přizná sám Otec, jako ke svému "milovanému Synu". Plný smysl tohoto slova je "skutečný, jediný Syn". Bůh Ježíše neučinil svým synem nějakou adopcí; on jej nemiluje z nějakého milosrdenství k němu, tak, jak se milují lidé, nýbrž věčným zalíbením, božskou radostí. A právě toto dosvědčuje v okamžiku, kdy se Ježíš staví do jedné řady s hříšníky, aby vzal na sebe hřích celého světa.

Nebo: Lk 3,23-38

Rodokmen Ježíše Krista, syna Adamova, syna Božího.

Lukáš uvádí svůj rodokmen ve zcela jiném znění než Matouš (srov. Mt 1,1-17; evangelium a úvod k 17. prosinci), z čehož vyplývá, že ani jemu nejde o historický seznam předků, ale o vyjádření Bohem chtěného směřování dějin k osobě Spasitele a doložení, že Boží plán je dlouhodobě připravován a Boží zaslíbení že se neodvratně uskuteční. U Lukáše je rodokmen zpětně přes Abraháma až k Adamovi a k Božímu stvoření. I zde se má ukázat, že Ježíš je davidovským mesiášem i "podle těla" (srov. Řím 1,3n); nadto se v Adamovi spojuje Kristus, Syn Boží, s celým lidstvem (je Spasitelem všech). Pro Ježíšovo mesiášství nebyl důležitý fyzický, ale právní původ z Josefova davidovského rodu (viz v. 23).

7. ledna

slaví-li se Zjevení Páně v neděli připadající na 8. leden

1 Jan 5,14-21

Vyslyší nás ve všem, oč ho prosíme.

Viz úvod k prvnímu čtení 12. ledna.

Jan 2,1-11

To byl v galilejské Káně počátek znamení, která Ježíš učinil.

Obrat "třetího dne" (v lekcionáři vynechán) na začátku dnešního úryvku jej spojuje s evangelii z 3., 4. a 5. ledna o svědectví Jana Křtitele a o prvních učednících. Svatba v Káni (klasický motiv východní liturgie ze Zjevení Páně, srov. v. 11!) je zde vylíčena jako "počátek znamení" a "zjevení jeho slávy" vedoucí k tomu, že "učedníci v něj uvěřili". Evangelista se omezuje jen na podstatné, vypouští všechny detaily a vše směřuje k hlavnímu cíli: zjevení Ježíšovy slávy. Nápadná je však zmínka o Ježíšově matce (u Jana není nikdy uvedena jménem, ale oslovením "ženo!", které zde ve v. 4 ekumenický překlad z nepochopitelných důvodů vynechává; srov. Jan 19,26). V. 4 (jehož doslovný překlad zní: "Co mně a tobě, ženo?", což byla formule odmítnutí, tak i formule smlouvy, srov. Joz 22,24.28.31.34) chce ukázat totální určenost Ježíšova jednání Otcovou vůlí (srov. Jan 4,34; 5,19.30) a zároveň možnost spolupůsobení člověka na přípravě "hodiny" zjevení slávy (srov. také Lk 2,49 a Jan 7,1-10). Znamením slávy je velké množství (500 - 600 litrů!) a kvalita vína této "mesiánské svatební hostiny" (srov. Mt 8,11; Iz 25,6-10).

Zjevení Páně (6. ledna nebo v neděli mezi 2. až 8. lednem)

Viz cyklus čtení o nedělích a slavnostech.

PO SLAVNOSTI ZJEVENÍ PÁNĚ

Čtení určená pro 7. až 12. leden se berou ve dnech po slavnosti Zjevení Páně (i tehdy, překládá-li se na neděli) až do následující soboty. Od pondělí po svátku Křtu Páně, tj. po neděli připadající po 6. lednu, začínají čtení prvního týdne liturgického mezidobí. Zbývající čtení, z těch, která jsou určena pro 7. až 12. leden, se vynechají.

7. ledna

nebo v pondělí po Zjevení Páně, překládá-li se tato slavnost na neděli

1 Jan 3,22 - 4,6

Zkoumejte duchy, zdali jsou z Boha.

Verš 22 ještě navazuje na v. 21 předchozího úryvku z 5. ledna (z "radostné důvěry v Boha", která spočívá na "klidném srdci" skrytém v Bohu, a ze "zachovávání přikázání" plyne otevřenost pro ovoce prosebné modlitby; srov. 5,13nn) a v. 23n jsou závěrem delšího předchozího celku (3,11-24), který spojuje oba aspekty Kristova "přikázání", Kristova "poselství": víru (srov. 1,5) a lásku (srov. 3,11). Takovéto zachovávání přikázání vytváří předpoklad pro trvalé společenství s Bohem a je jím zároveň podmíněno (v. 24a). Poznávací znamení tohoto "zůstávání" je darovaná síla lásky (Duch sv., dříve "pomazání", 2,20.27 či "símě", "životní síla", 3,9), která je rozpoznatelná na skutcích lásky. Veršem 4,1 pak již začíná poslední velká část listu (4,1 - 5,21). V její první části (v. 1 - 6) je nabídnuto další kritérium rozpoznání pravé víry, pravého "ducha" (srov. již v 2,18-27; viz úvody k 31. prosinci a 2. lednu): vyznání, že "Ježíš jako Mesiáš přišel v těle", tj. již svým zrozením jakožto reálný trpící člověk (v. 2; proti gnostikům; viz již 1,1; Jan 1,14; 6,51) a ochota v podstatných věcech naslouchat obci učedníků nesené rozlišující láskou (v. 6).

Mt 4,12-17.23-25

Přiblížilo se nebeské království.

Po Zjevení Páně se nyní v evangeliích budou objevovat zprávy o počátcích Ježíšovy veřejné činnosti. Ježíš se ujímá veřejné činnosti v okamžiku, kdy Jan Křtitel ustupuje do pozadí (je uvězněn; srov. Mt 14,3-12). I Ježíš bude "vydán" (Mt 20,18n), což je osud proroka. Začátek činnosti v Galileji (a ne v Jeruzalémě) je tedy odůvodněn dvojím způsobem: skrze osud Předchůdce v Judeji (v. 12) a skrze citát proroka Izaiáše (Iz 8,23 - 9,1). Vlastní obsah Ježíšova působení je shrnut ve verši 17 (hlásání přicházejícího nebeského království a výzva k obrácení), jeho činnost pak ve verši 23: uzdravování nemocných jako znamení příchodu Božího království.

8. ledna

nebo v úterý po Zjevení Páně, překládá-li se tato slavnost na neděli

1 Jan 4,7-10

Bůh je láska.

Další tři dny (4,7-21) budeme (již potřetí) naslouchat vývodům Janova listu o přikázání lásky (srov. 2,3-11; 3,11-24). Dnes stojí v centru textu výpověď "Bůh je láska". Již první slovíčko skrytě o této lásce svědčí: "Milovaní" = "moji milovaní", ale také "Bohem milovaní". Pak na začátku stojí: "Protože jste milováni Bohem, milujte se navzájem!" (srov. zítra v. 11! a 2,7; 3,21; 4,1). Další výpověď "láska je z Boha" (tj. že láska je mocná, stvořitelská síla) je pak již předstupněm. Další věta "Každý, kdo miluje, je zrozen z Boha a poznává Boha..." - doplňuje důvody pro vzájemnou lásku: Milujme se navzájem, protože jen tak budeme odpovídat tomu, čím jsme Bohem učiněni. V. 8 pak obsahuje první vrchol této kapitoly: autor se ptá jak to, že ti, kdo nemilují, Boha nepoznávají. Odpověď: protože Bůh je Láska sama; nikdo nemůže dosáhnout poznávajícího společenství s ním, jestliže neodpovídá jeho podstatě, nebo lépe: jestliže se nestaví do proudu lásky, který od Boha, z Božího srdce, vychází. V. 9n jsou pak vysvětlením této vrcholné výpovědi: "Bůh je láska" = Boží láska "k nám" (dosl. "v nás"; srov. 4,16a) se "ukázala" (vydala všanc) jako základ a východisko jakékoliv jiné lásky v poslání jednorozeného Syna a v jeho smírné oběti (srov. také 4,19!), abychom "měli život" (tj. abychom byli počati a narozeni z lásky).

Mk 6,34-44

Rozmnožením chlebů ukazuje Ježíš, že je prorok.

Ježíš je zde ukázán jako pastýř, který má soucit (dosl. "zasažen v nitru") se svým lidem a nejprve jej sytí slovem svého učení, pak i zázračně rozmnoženými chleby. Nechá lid usadit se "na zelené trávě" (srov.

Ž 23,2) po 100 a 50 (srov. putování pouští, Ex 18,13-27). Učedníci jsou do rozdělování chleba zapojeni, podobně jako Mojžíš v Ex 18 svěřil soudcům část své práce. Ježíš je nový Mojžíš, který vede svůj lid a pečuje o něj. Svěřuje obce "starším", kteří mají slovem a eucharistií rozdělovat "chléb života".

9. ledna

nebo ve středu po Zjevení Páně, překládá-li se tato slavnost na neděli

1 Jan 4,11-18

Když se milujeme navzájem, Bůh zůstává v nás.

První verše čtení (v. 11 - 13) vypovídají znovu (viz 4,7) o bratrské lásce jako o odpovědi na Boží lásku, jak byla vylíčena včera. Oproti gnostickým názorům o možnosti přímého "vidění" Boha je zdůrazněno osobní společenství "zůstávání" v něm, způsobené darem Ducha a vyjádřené bratrskou láskou (viz 3,24b). Další odstavec (v. 14 - 16) pak znovu spojuje témata "víra" a "láska" v jedno (srov. již 3,23): předpokladem zůstávání Boha v nás je jednou bratrská láska (4,12), a nyní i víra v Krista (v. 15) - obojí je tedy zaměnitelné a shodné v obsahu! V 16 je pak druhým vrcholem kapitoly. To je naznačeno opakováním věty "Bůh je láska" (srov. 4,8), avšak vlastní vrchol a střed celého listu se skrývá ve v. 16a: "Poznali jsme a uvěřili jsme v lásku, kterou má Bůh k nám (dosl. v nás)." "Poznání" a "víra" se v janovské literatuře sice objevují jako dvě hlediska jednoho procesu (srov. Jan 6,69), avšak slovo "poznat" je v 1 Jan vždy používáno ve zcela určitém smyslu (srov. 2,3): znamená zde, že v síle Ducha a lásky, kterou v nás působí vstupujeme do niterného osobního společenství s Bohem. Tak i zde: osobní přijetí Boha a Ježíše (tj. "víra") se neoddělitelně spojuje s bytostnou vnitřní zkušeností (tj. "poznáním"), kterou zprostředkovává láska (srov. Řím 5,5). V 16b pak ještě jednou zazní základní akord z v. 8 obohacený o celou předchozí plnost. V. 17n pak zmiňují plody "dovršené lásky": radostnou důvěru tváří v tvář soudu a nepřítomnost strachu.

Mk 6,45-52

Uviděli ho, jak kráčí po moři.

Učedníci mají po rozmnožení chlebů zakusit, že Ježíš je Pánem a Vykupitelem i vůči mocnostem skrytým v přírodě (moře - zvlášť rozbouřené - bylo tehdy symbolem mocností zla). Přes takovouto zkušenost jsou však učedníci stále těmi, kdo nic "nepochopili" (v. 52). Teprve v Petrově vyznání u Cesareje Filipovy začínají rozumět (Mk 8,29). V období takto slabé víry a nepochopení nejsou učedníci drženi "nad vodou" Ježíšovým zjevením, ale jeho slovem (v. 50 obsahuje nejen povzbuzení, ale snad i narážku na zjevení Božího jména Mojžíšovi v Ex 3,14: "já jsem").

10. ledna

nebo ve čtvrtek po Zjevení Páně, překládá-li se tato slavnost na neděli

1 Jan 4,19 - 5,4

Aby ten, kdo miluje Boha, miloval i svého bratra.

V 19 se znovu chápe myšlenky z v. 10; nové je zde zdůraznění, že Bůh nás miloval "napřed". To neznamená pouze to, že naše láska je teprve odpovědí na Boží lásku. V první řadě to znamená, že my jsme vůbec schopni milovat teprve tehdy, když Bůh daruje svoji lásku a s ní také sílu k lásce naší. Tato láska není nějakou izolovanou láskou, ale láskou dále se rozlévající na ostatní lidi (v. 20n; spojení Boží a bratrské lásky v jednom přikázání podle principu vtělení). Pokud by se přestala rozlévat dále, vyschla by zcela. Nebo jinak: Pokud se nerozlévá na ostatní lidi, není pravý ani proud mezi člověkem a Bohem. Od 5,1 pak začíná předposlední úsek třetí části listu (5,1-12) vypovídající o víře a svědectví Božím. Ve v. 1 - 4 je znovu spojena "víra" a "láska" k Otci (k tomu, "kdo plodí") i k bratřím (k těm, "kterým dal život"; v. 1) v jeden akt. Ve v. 2 jsou zvláštním způsobem otočeny členy běžné "formule poznání": i pravost naší lásky k bratřím je třeba někdy prověřit otázkou, zda je nesena poslušností k Bohu a jeho přikázáním. Ta "nejsou těžká", protože jsme v Bohu a Boží láska v nás miluje a vítězí - skrze naší víru - nad světem (v. 4n).

Lk 4,14-22a

Dnes se naplnilo toto Písmo.

Podle Lukášova evangelia začíná Ježíšovo veřejné působení při bohoslužbě v nazaretské synagoze. Tam býval o šabatu předčítán nejprve úryvek z Tóry (5 knih Mojžíšových) a pak z prorockých textů. Každý Žid měl právo, jakmile mu bylo 3é let, předčítat toto "druhé čtení" a vykládat jej. Z Ježíšova

"výkladu" proroka Izaiáše (61,1-2) Lukáš shrnuje to nejpodstatnější: "Dnes se naplnilo toto Písmo, které jste právě slyšeli." Toto "dnes" je podstatným klíčem ke každému porozumění Božímu slovu v Písmu jakožto živému slovu k nám. Pro obsah zvěsti je důležité 1. naplnění Duchem a 2. poselství spásy chudým (obojí jsou stálé důrazy celého Lukášova evangelia).

11. ledna

nebo v pátek po Zjevení Páně, překládá-li se tato slavnost na neděli

1 Jan 5,5-13

Duch, voda a krev.

První verš čtení ještě patří ke včerejšímu úryvku o vítězství nad světem. Dnešní úryvek (v. 6 - 12) pak má jako hlavní téma "Boží svědectví" o Synu, kterým se sytí naše víra. Obsah víry v Krista je zde ještě jednou blíže určen, a to v polemice s některými gnostiky, podle kterých Ježíš přišel jen "skrze vodu" (tj. svým příchodem přinesl pouze "vodu" = oživujícího Ducha působícího věčný život; srov. Jan 3,5; 4,10.14; 7,37nn), a ne "skrze krev" (tj. bez vazby na tvrdou realitu vtělení až k smrti přinášející smíření; srov. 1 Jan 1,7; 2,2; 4,2; Jan 1,29.36). Některé skupiny gnoze pravděpodobně popírali nutnost očisty od hříchů (1 Jan 1,8), a tím i nutnost krvavé Ježíšovy oběti - chtěli nechat platit jen jeho dar oživujícího Ducha. Verš 6ab je paralelou ke třem dřívějším místům vyznávajícím Krista (4,2.9n.14n): Syn je ten, který na základě svého poslání Otcem přišel v těle "skrze vodu a krev", tj. jeho příchodem a jako plod smrti na kříži (Jan 19,34!) nám ve svém vzkříšení (Jan 20,22) daroval jediný dar - svého Ducha, který je jak životodárným ("voda"), tak smírným ("krev") darem, a tak v plnosti zjevuje Boží lásku. Ve v. 6c tento plný spásný význam Ježíšova příchodu "dosvědčuje" právě tento Duch, který je "pravdou" (tj. odhalující se Boží skutečností). Ve v. 7n jsou ovšem tito tři "svědkové" postaveni vedle sebe, a tím získávají konkretizovaný (svátostný) význam: "Duch" vydává svědectví svým pomazáním ve zvěstování slova, a tak nás uvádí "do veškeré pravdy"; "voda" vydává svědectví tím, že církev křtí, a tak zprostředkovává lidem věčný život; "krev" vydává svědectví když církev slaví eucharistii, a tak nám zvěstuje vydávající se Boží lásku ve smrt Páně na kříži vedoucí k lásce bratrské. V. 8b rozvíjí 6c: i "ve vodě" a "v krvi" je Duch ten, kdo vlastní a sjednocující svědek. Toto je svědectví osobní Boží vydávající se lásky (proto "větší"; v. 9): "Bůh nám dal věčný život" ve svém Synu (v. 11). Veršem 13 se pak autor dívá zpět na celý svůj list a ještě jednou a nejasněji konstatuje jeho hlavní účel (viz 2,12-14): aby jakožto křesťané žili v radostné jistotě spásy.

Lk 5,12-16

A hned malomocenství od něho odešlo.

Ježíš přináší to, co vyjadřuje jeho jméno (hebr. "Jehošua"): Boží záchranu, uzdravení a spásu, a to skrze své slovo a své činy. Lidé k němu proudí v zástupech nejen proto, aby byli uzdraveni, ale aby především slyšeli jeho slovo (v. 15). Ježíšova uzdravení jsou viditelnými znameními toho, co chce nejhlouběji zvěstovat: překonání zlého ve všech jeho formách, obnova celého stvoření.

12. ledna

nebo v sobotu po Zjevení Páně, překládá-li se tato slavnost na neděli

1 Jan 5,14-21

Vyslyší nás ve všem, oč ho prosíme.

Verš 13, který uzavíral předcházející úryvek a shrnoval účel celého listu, zároveň udává "tón" i jeho závěru, ve kterém jsou volněji spojená 4 další témata ležící ještě autorovi na srdci (viz 5x se opakující spojující výraz "víme": v. 15.18.19.20 navazující na "jste si vědomi" ve v. 13): 1. Radostná jistota vyslyšení proseb (v. 14n) jakožto do modlitby přetékající dar jistoty spásy (srov. 3,21n), snad s konkrétním zaměřením na oblast zmíněnou dále. 2. "Hřích ne k smrti" a "hřích k smrti" (v. 16n): V. 16a mluví o přímluvě za hřešícího bratra (což je jistě projev v listě stále zdůrazňované bratrské lásky) - jistota spásy přechází v jistotu vyslyšení a tato v jistotu vzhledem k "životu" bratra, v jistotu pro celé společenství věřících. Ve v. 16b.17 se pak ovšem autor cítí vzhledem své dosud vyložené teologii povinován vnést sem jisté omezení: Bůh dá na naši přímluvu život těm, kteří "nehřeší k smrti". Toto rozlišení "hříchu ne k smrti" a "hříchu k smrti" je na stejné linii jako rozlišení z 1,8n; 3,20 a 3,4-10 (srov. 5,17.18!; viz také texty z 3. a 4. ledna): "hříchem k smrti" se zde tedy míní nenávist k bratřím, základní rozhodnutí se proti světlu Lásky a pro tmu (jež je zároveň rozhodnutím se proti víře v Krista jakožto víře v Boží lásku), postoj Odpůrce Božího, který přechází na ty, kteří se staví pod jeho moc (3,10). Ve světle tohoto rozlišení pak nám nebude připadat tak tvrdé, jestliže ve v. 16 čteme: "... ne vzhledem k takovémuto (hříchu) říkám, abyste prosili" (pisatel nezakazuje takovou modlitbu, ale ani s ní nepočítá - dívá se na věc spíše pod zorným úhlem zla a hříchu jako takového a ne z hlediska konkrétního člověka, hříšníka, ve kterém ještě zápasí světlo s tmou). 3. "Vědomí" spásy (v.18 - 20) v trojím

"akordu" pojmu "víme", který shrnuje hlavní myšlenky celého listu a vrcholí ve strohém a vše shrnujícím závěru: "On (Otec spolu se Synem) je pravý Bůh a věčný život" (v. 20; srov. Jan 14,9n; 20,28). 4. Nečekané závěrečné napomenutí (v. 21): "modlou" může být ve smyslu listu vše, co se chce postavit na místo osobní lásky a má za následek nelásku a nenávist; pro svoji nečekanost se tento závěr může hluboce vtisknout do paměti čtenáře a v něm dále působit.

Jan 3,22-30

Přítel ženichův se raduje z ženichova hlasu.

Jan Křtitel zde vystupuje ještě jednou jako povolaný Ježíšův svědek. Na pozadí sporů o křest mezi okruhem Janovým a Ježíšovým (srov. Sk 19,1-5) odmítá Jan toto konkurenční smyšlení (v. 27n) odkazem na Boží vyvolení a na své dřívější svědectví o Ježíšovi (srov. Jan 1,20). Svůj vztah k Ježíšovi znázorňuje vztahem mezi ženichem a jeho přítelem. Ženichův přítel většinou přejímal roli toho, kdo přiváděl nevěstu, přebíral také určité funkce spojené se vzájemnou důvěrou - např. o svatební noci střežil dveře páru. Tam slyší ženichův hlas a raduje se s ním. Jako je po svatbě naplněna tato role, tak se naplnila i role Jana Křtitele nyní, kdy Ježíš vede svou nevěstu, obec učedníků, domů (srov. Mk 2,18n). Ježíš musí růst, Jan se musí menšit.

Křtu Páně (neděle po 6. lednu, přeloží-li se Zjevení Páně na 7. nebo 8. ledna, pak pondělí)

Viz cyklus čtení o nedělích a slavnostech.

Použitá literatura:

Biblia Hebraica (Stuttgartensia)
Novum Testamentum Graece et Latine (Nestle - Aland)
Lekcionář II. (druhé, upravené vydání)
Bible - Písmo svaté Starého a Nového zákona (Český ekumenický překlad)
Neue Jerusalemer Bibel (Einheitsübersetzung mit dem Komentar der Jerusaslemer Bibel)
Nová smlouva (Překlad KMS)
Schott-Messbuch für Wochentage (Teil I.)
Výklady ke Starému zákonu (Starozákonní překladatelská komise)
Meinrad Limbeck: Evangelium sv. Matouše (Malý stuttgartský komentář)
Alexander Sand: Das Evangelium nach Mathäus (Regensburger Neues Testament)
Meinrad Limbeck: Evangelium sv. Marka (Malý stuttgartský komentář)
Joachim Gnilka: Das Evangelium nach Markus (Evangelisch-katholischer komentar zum NT)
Walter Grundmann: Das Evangelium nach Markus (Theologischer Handkomentar zum NT)
Paul-Gerhard Müller: Evangelium sv. Lukáše (Malý stuttgartský komentář)
Heinz Schürmann: Das Evangelium nach Lukas (Theologische Kommentar zum NT)
Wolfgang Wiefel: Das Evangelium nach Lukas (Theologischer Handkomentar zum NT)
Felix Porsch: Evangelium sv. Jana (Malý stuttgartský komentář)
Johanes Schneider: Das Evangelium nach Johannes (Theologischer Handkomentar zum NT)
Alfons Weiser: Die Apostelgeschichte (Ökumenischer Taschenbuchkomentar zum NT)
Wilhelm Thüsing: Die Johannesbriefe (Geistliche Schriftlesung)

Doporučená literatura k dalšímu uvedení do "lectio divina":

Mario Masini: Úvod do "lectio divina" (Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1993)
Heinz Schürmann: Duch dává život (Zvon, Praha 1992)
br. Guigo: Scala paradisi (Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1996)
Malý stuttgartský komentář k Novému zákonu - postupně vychází v Karmelitánském nakladatelsví